

**R.P. Thomæ Młodzianowski, Poloni, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Peccatis Et Gratia, Fide, Spe, Et Charitate

Młodzianowski, Tomasz

Moguntiae, 1682

Quæstio I. De applicatione per motiva credibilitatis & Judicium
subsequens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82969](#)

DISPUTATIO IV.

De Conditionibus Applicantibus obiectum Fidei.

R. P.
THEODO
ZIA NOWSKI
Tom. I. et Z.
D. VI

PRÆMITTO Primo. *Quid veniat nominis conditionum obiecti fidei.* Approximatio causa ad affectum, in genere causa efficientis, vocatur Conditio sine qua non; quod autem est approximatio in genere efficientis, hoc est, applicatio motivi in genere causa formalis: non intelligendo applicationem illam, secundum quam motivum unit se obiecto materiali, illique se applicat, ut illud intentionaliter informet. Sed nomine applicacionis, intelligendo applicationem obiecti materialis, jam informati ante, vel tunc actu informati ab obiecto Formali, applicationem inquam ipsius obiecti, ipsi assenturo, ad verlandum, vel non verlandum circa illud obiectum; quæ applicatio vocari potest, applicatio ex parte subjecti, sicut applicatio illa prior, vocari potest applicatio ex parte obiecti.

PRÆMITTO Secundo. *Quotuplex fit haec applicatio & conjunctio?* Quantum ad præsens triplex est. *Prima* quæ fit ratione evidentiæ motivorum credibilitatis, quæ evidenter ostendunt, hoc obiectum quod proponitur credendum, informatum esse ratione formalis Fidei: hoc est, esse dictum à veritate prima. *Secunda* applicatio, est ab ipsa voluntate, sequente illa motiva, & imperante fieri actum illum fidei. *Tertia* est ab ipso met Papa & Ecclesia propONENTE.

PRÆMITTO Tertiò. *Semper debere intervenire aliquam applicationem Mysteriorum fidei credituro.*

RATIO. Quia nisi applicetur, manebit planè, atque si nunquam revelatum fuisset, sicut hoc quod post ducentos annos, de novo est propositura Ecclesia, quæ non habet ullam novas revelationes, adeoque supponit etiam pro nunc, hoc esse revelatum, respectu nostri ita est revelatum, ac finis esset revelatum, quia nec propositum. Quod ipsum ulterius in hoc fundatur. Quia cum revelatio Divina, alteri facta, nec cada sub sensus, nec ex principiis lumine naturæ notis inferri possit, nisi aliunde proponatur, non habebitur sufficiens fundamentum Credendi aliquid: nam notitiae nostræ derivantur non nisi à sensibus, & principiis lumine naturæ notis. Et certè cum revelatio sit libera Dei actio, adeoque potens esse & non esse, sit ut se solo intelle-

ctus, non possit pervadere ad quam contradictionis partem, determinat se libertas Divina.

PRÆMITTO Quartò. *Quod attinet ad applicationem obiecti, quæ fit per motiva credibilitatis & volitionem imperantem assensum;* hæ applicationes respectu omnium & singulorum temporum intercedere debent propter dicenda inferius; hæc universaliores applicationes per Ecclesiam, idque ex duplice capite. *Primo* quæ etiam auctoritas Ecclesie, secundum quod humana est, habet rationem motivi credibilitatis, adeoque est quid particulare sub illo universaliter contenutum, ipsam autem auctoritatem Ecclesie Divinam, motiva credibilitatis nobis applicant. *Secundo*, etiam ex eo ipso capite motiva credibilitatis sunt regula universalior, quia in ordine ut aliquid creditur fide privata, non est necessaria applicatio, quæ fiat per propositionem Ecclesie, & tamen est necesse ut fiat per motiva credibilitatis, & volitionem imperantem assensum; aut enim fieret irrationalis ille assensus, aut nonnisi necessarius.

PRÆMITTO Quintò. *Quod attinet ad applicationem obiecti fidei quæ fit per propositionem Ecclesie,* de hac plura controversi; attingemus quæ sunt juris nostri.

QUÆSTIO I.

De Applicatione per motiva credibilitatis & Judicium subsequens.

PRæmittenda est explicatio terminorum. Nempè quod aliud sit verum & aliud credibile. Quām distinctionem in eo docet stare Amicus, quod verum attendat ad conformitatem cum obiecto, & connexionem Rei cum suis principiis intrinsecis; credibile vero, dicit connexionem cum Testimonio & rationibus extrinsecis. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Quia obiectum fidei quæ tale est verum, & tamen veritas illius non dicit connexionem cum principiis intrinsecis, sed connexionem cum testimonio Dei, quod est quid extrinsecum.

ALITER eandem diversitatem explicat Kon. d. II. n. 43, eò quod possit esse res à parte

rei falsa, verè tamen credibilis, ut si duo vel tres fide digni, eam asserant. *Hac explicatio*

NON SATISFACIT. Nam non dat rationem Communem credibilitatis, quæ conveniat, tam iis, quæ à parte rei vera non sunt, quamvis quæ à parte rei sunt nonnisi vera, unde explicat genus per speciem.

Potius itaque nomine veri venire debet conformitas cum objecto, loquendo de vero formalis, & nomine credibilitatis, omne illud, quod inducit ad hoc ut moveri velimus motivo fidei; vel strictius loquendo est innitentia motivis credibilitatis, & rationibus moralibus, quæ inducunt credendum esse & in concreto loquendo, credendum esse, quod hoc DEUS dixerit.

DIFFICULTAS I.

Qualia debent esse motiva credibilitatis?

DEBERE esse evidenter credibile objectum fidei, docet Guar. Hurt. Kon. d. 17. dub. 1. Amicus, d. 3, Lugo, dub. 5. S. 1. Conferetur Capitel. negasse requiri evidentiam. Canus requirebat evidentiam nonnisi ut plurimum, & noster Valent. hic q. 1. p. 4. docet sufficere evidentiam credibilitatis, quæ sit talis in potentia proxima, ex qua scilicet posita, facile posset colligi evidens credibilitatis. Pont. d. 88. tenet Mysteria fidei nostræ evidenter credibilia, licet judicium non debeat esse semper, ut docet n. 13. moraliter evidens & certum.

Punctum Difficultatis I.

An ad Assensum fidei sufficientia motiva credibilitatis probabilia?

DICENDUM est. *Ad assensum fidei non sufficiunt motiva credibilitatis solum probabilia.*

PROBATUR PRIMÒ. Si sufficerent motiva credibilitatis nonnisi probabilia ad fidem Divinam, sufficeret etiam judicium nonnisi probabile: nam ex una parte, non possunt illa motiva movere nisi ad judicium probabile, hoc ipso enim non salvaretur motiva illa esse probabilia. Ex altera parte non esset ratio, ut si ad fidem sufficiat etiam judicium probabile. Sed judicium probabile non sufficit ad assensum fidei: quia illo solo posito, non posset imperari certissimus actus, quod probatur. Quia & imperaretur actus certissimus ut supponitur, imperaretur enim actus fidei qui certissimus est, & non imperaretur certissimus: quia certissimum est, quod judicatur tale, ut oppositum illius non sit probabile, sed per judicium probabile, non potest imperari actus, cuius oppositum non sit probabile: quia & eslet judicium illud probabile ut supponitur, & non eslet probabile: quia ex eo ipso quod imperaretur actus, cuius oppositum non sit

probabile, non est probabile; probabile enim dicit utramque partem posse subsistere; quod non habetur in judicio, ratione cujus, imperatur, nonnisi actus certissimus.

PROBATUR SECUNDÒ. Voluntas quæ dicit: fac actum fidei, debet habere sibi presentatum motivum, quod presentet, hoc esse certissimum, sed tale motivum non est probabile: hoc ipso enim non esset probabile sed certissimum. Et certe esset semper rationabilis excusatio in intellectu, non prodeundi ad actum certissimum, cum non sit convictus, quod illum debeat elicere, habendo nonnisi probabilitatem, quod debeat illum elicere; esset etiam excusatio in voluntate ne imperet actum certissimum: quia non presentatur illi ulla evidens & certudo, sed sola probabilitas: hinc sola probabilitate illustrata, probabilem nonnisi posset imperare assensum.

PROBATUR TERTIÒ. Communiter ex absurdis. Tum quia sequeretur facta sufficienti propositione fidei, non teneri aliquem ad credendum: quia in probabilibus, potest quis sequi oppositam partem. Tum quia fidelis potest recedere à sua fide sine peccato: quia licet probabilem sententiam sequi. Tum quia in probabilibus pro utraque parte cum processu temporis crescere possunt majores probabilitates, consequenter, etiam contra res fidei.

OBJICITUR PRIMÒ à PARI. Potest aliquis prudenter cultu latræ adorare hostiam, quamvis eliciat hunc actum, forte hæc hostia non est consecrata. Ergo etiam potest fieri actus fidei, quantumvis interveniat ille actus, fortassis non est hoc revelatum.

RESPONDETUR. Disparitatem esse: quia ad exhibendum latræ cultum, non est necesse certissimum reddi adorantem, quia hæc obligatio nec ex ratione, nec ex auctoritate constat. Sed sufficit ipsum prudenter nonnisi operari; adeoque secundum hie & nunc, ut superius dictum. Jam autem actus fidei, debet esse certissimus; hinc fit, ut judicium antecedens imperium Voluntatis, debeat ostendere, ita rem esse, & non non tantum probabile esse.

OBJICITUR SECUNDÒ. Potest ipsa obligatio credendi, adeoque exhibendi actum certissimum, nonnisi probabiliter judicari; ad eum modum, quo motivum scientificum, potest nonnisi probabile apprehendi, & dici v.g. probabile est, hoc esse demonstrationem. Et sicut in problematicis sententiis, potest utraque pars defendi, & judicari probabiliter vera. Ergo etiam poterit judicari probabile esse, quod debeat ponii actus certissimus fidei.

RESPONDETUR. Tale judicium secundum quod aliquis judicet probabiliter se hæc & nunc obligari ad ponendum actum certissimum fidei, vel non ponendum, intervenire in omni deliberatione de credendo, sed nego intervenire

nire posse conclusā deliberationē, ut concludi debet quando imperandus est actus certissimus. Ratio quia prius illud judicium, hoc ipso quia deliberativum est, attendit ad rationes utriusque partis; fierique potest ut judicet alius certissimum esse perpensis rationibus unius partis, & non judicet esse certissimum attentis rationibus aliis partis. Quia verò judicium illud, post quod imperatur actus certissimus, non est deliberativum, neq; attendit ad rationes opposita partis, imo eas refellit, admittque illis vim movendi sui, in oppositum; hinc sit, ut illud judicium, praecedens imperium actus certissimi, & ipsum debeat esse certissimum. Et sicut si judicem probabile est, quod hoc sit demonstratio, non possum dicere, est hoc certissimè demonstratio, ita si judicō probabile esse, quod haec sit revelata, non possum vi illius dicere, certissimè esse hoc revelatum. Addo probabilem demonstrationem, non esse demonstrationem. Quia demonstratio est scientia, seu est faciens scire, quod autem me facit scire, non facit me opinari. Instantiae allatæ, probant id, quod intendimus: nam sicut motivum scientificum non debet apprehendi tanquam probabile, sed tanquam scientificum, ut fundet scientiam; ita judicium illud ut praecebat imperium actus certissimi, non debebit formati ut probabile, sed ut certum.

Objicitur Tertiū. Judicium illud, quod dicit imperandum esse actum certissimum, licet cognoscat & affirmet obligationem illam credendi, non tamen cognoscit & affirmat evidentiā & certitudinem sui, nec se reflectit, ut affirmet certitudinem & evidentiā sui. Ergo obligatio credendi, non includit in se essentialiter judicii evidentiā de obligatione, alias judicium illud non posset affirmare obligationem, quin affirmet etiam seipsum, & suam evidentiā. Ergo ulterius poterit totum objectum affirmatum illo judicio evidentiā affirmari verè, etiam per judicium probabile. Ergo etiam absque judicio evidenti poterit intellectus proponere obligationem credendi firmissimè. Ergo & voluntas prudenter poterit imperare assensum firmissimum, cùm haberet idem prorsus motivum imperandi, quod nunc habet; nempe obligationem & honestatem credendi.

R E S P O N D E T U R. Missa doctrinā in hoc genere Lugonis, respondetur inquam, quod judicium illud, quod dicit imperandum esse actum certissimum fidei, affirmando & cognoscendo illam obligationem credendi, affirmet & cognoscat seipsum, non quidem formaliter & clare, sed virtualiter & confusè, ad eum modum quo sciens aliquid demonstrative, debet scire quod sciat, licet hoc ipsum non formaliter & clare, nec reflexè percipiat: censetur id tamen vi ualiter apprehendere, quia ponit talem & eo modo actum, ut si ex vi illius actus & modi

tendendi, promptus ad eliciendum formale hunc actum, quo dicat: se scire, quod sciat. Ad primam illationem ex dictis habetur responso, quod scilicet obligatio illa credendi, non includat essentialiter judicii evidentiā, scilicet formaliter & clare apprehendentis, involvit tamen judicium, se & suam certitudinem virtualiter & confusè apprehendens, non apprehendendo eam evidentiā tanquam aliquid essentialiter, & per modum partis complexis obligationem, sed tanquam aliquid applicans ultimam obligationem. Secundā autem illatione transitā: Nego Tertiam. Ratio negandi ex dictis est: quia scilicet illud judicium & esset sufficiens ut imperetur actus certissimus; & non esset sufficiens, ex dictis immediatè. Et licet habeat idem motivum illud judicium probabile, quod motivum habet judicium evidens, non tamen habet motivum eodem modo movens, ad eum modum; quo idem est motivum penetrantis terminos demonstrationis, & non penetrantis, sed alio modo moveret, quia scilicet mini demonstrationis penetrati, habent finali vim adiamenti, (ut ita dicam) prætensum ius in contradictorio objecto, ad movendum in oppositum; idque præstanto quantum ex vi illius motivi; sic etiam judicium illud evidens, quavis habeat idem motivum cum probabili, ab tamen modo est movens: moveret enim illo ita, ut excludat probabilitatem in oppositum, & nonnisi in unam partem fertur, quantum ex illo. Quia verò dixi, quod sufficiat illam evidentiā virtualiter & confusè apprehendi, non erit necessarii processum in infinitum in illis judicis: quanquam hic processus, concessa illa clara evidentiā; non sequetur in infinitum, sicut non sequitur quando sciens clare & distinctè facit hunc actum: scio me scire.

Objicitur Quartū. Ex una parte, posito quod nonnisi probabile judicio advertam me obligari ad ponendum actum certissimum, excusor tunc ab illo ponendo, quando per cognitionem reflexam cognosco hoc, nonnisi probabile esse. Ex altera parte fieri potest: quod ego non habeam cognitionem reflexam supra meum judicium, quod nonnisi probabile sit: quo casu, non excusabor ab obligatione ponendi actus certissimi. Ergo tunc dabitur obligatio credendi, cum solo judicio probabili de obligatione credendi.

R E S P O N D E T U R. Quamvis aliquis non habeat judicium formale & distinctum, quo dicit se excusari ab obligatione ponendi actum certissimum, sufficit tamen quod in modo ipso assentiendi, includatur virtualiter & confusè, quod hoc sit judicium nonnisi probabile: hoc ipso enim quod determinatè non noscitur ponendum esse actum certissimum, adest excusatio de illo non ponendo, ad eum modum, quo qui non bene penetrat terminos demonstrationis,

R. P.
THE MŁOD
zia nowski
Tom I. et Z:
D. VI

nis, à ponendo assensu excusatur, non per ipsam reflexam cognitionem, de non penetratis terminis, sed excusat ipso modo apprehendendi terminos, inclusio, in ipsa illa notitia praesenti, quam habet.

Objicitur Quinto. Nonne per nos potest stare opinio cum fide. Ergo non est necesse ut iudicium illud precedens imperium, sit nonnisi certissimum.

Respondetur. Concedo quod opinio possit stare cum fide, sed nego quod opinio possit imperare actum fidei, de quo est questio.

Punctum Difficultatis 2.

An ad assensum fidei requiruntur motivi a credibilitate certa?

SUB hoc titulo ponetur nonnisi continuatio præteritæ conclusionis. *Hinc*

Dicendum est. *Ante assensum fidei procedere debere iudicium evidens.* Est conclusio S. Th. hic art. 4. ad 2. *Non enim inquit quis crederet, nisi videret, ea esse, credenda, vel propter evidentiam sanguinorum, vel propter aliquid hujusmodi:* ubi Lyvideret, idem significat, quod evidenter cognosceret.

Probatur Primo Auctoritate. *Testimonia tua inquit David Psal. 92. credibilia facta sunt nimis; nimis autem credibilia non essent: si certò credibilia non essent. Idem indicat locus ille ad Galat. 1. qui certè non concluderet; quis enim Angelo potius credere nollet dicenti, nisi nosceret evidenter oppositum. Christusque ipse dicit Nunc autem excusationem non habent, quod non dixisset, si evidenter non haberent; nam in probabili, unusquisque excusatur.*

Probatur Secundo. *Quia iudicium illud non potest esse probabile ut supra probatum. Ergo debet esse certum.*

Probatur Tertio. *Ante imperium voluntatis imperans actum fidei, vel præluxit iudicium, judicans, debere imperari actum certissimum, vel non præluxit. Sinon præluxit. Ergo aliquid erat volitum quod non erat cognitum; si autem præluxit iudicium, quod dictabat debere imperari actum certissimum, tunc quæsto, vel illud iudicium dictabat sibi evidens esse, quod deberet imperari actus certissimus, vel non dictabat sibi evidens id esse: si dictabat id sibi evidens esse. Ergo non fuit probabile: quia probabilitas, sicut certitudinem, ita & evidenter excludit. Si autem iudicium illud non dictabat id sibi evidens esse, quod deberet exhiberi actus certissimus. Ergo sola determinatione voluntatis factum est, ut exhiberetur actus certissimus. Ergo ille actus fidei est irrationaliter, quod nemo dixerit. Quod autem ille actus irrationaliter sit. Ratio est. Quia & voluntas ita credendi vituperabilis est: quia jubet intellectui ut maximo nisu feratur, cum præcedat iudicium, non esse necesse, ut tanto nisu feratur; Et sicut irrationaliter facit homo &*

peccat, imperando sibi majorem amorem rei creatæ, quam dicit illi lumen rectum intellectus: sic peccabit, & irrationaliter operabitur, imperando majorem certitudinem, quam illi appareat. Ex alio etiam capite defectuolum est illud imperium: quia vellet agere contra naturam habitus, sibi à Deo infusi, volendo illo abuti, abuti autem vellet; quia vellet ponere exercitum habitus fidei, contra naturam ejusdem: natura enim ejus est, non operari sine prævio dictamine prudentiae supernaturalis, quod tunc non habetur; dictat enim prudentia, in prudens esse, tanto nisu velle ferri intellectum, cum non habeatur evidenter, quod tanto nisu ferri debeat; dictatque prudentia, quod non debeat se homo exponere periculo in re gravissima errandi, accipiendo Deum in testem, non agendo tamen cum omni diligentia, exponendoque se periculo ad præbendum assensum, tamē, etiam rei falsæ, qualis nonnisi soli DEO præberi debet.

Colliges. Cum in unoquoque saltem ratione motivi, actus fidei debeat esse certissimus & unicuique representatur illud motivum ut certissimum, sit ut in credituris, intervenire debet ista certitudo & evidenter moralis.

Respondebis Cum Pontio. *Quod ex iudicio probabili, possit sequi actus certus, loquendo de certitudine quam habet ex se ille actus fidei; et quod proveniat ab habitu determinato ad actum, & quod innitatut motivo formalis infallibili. Et sicut prudentissime quis credit homini, qui habetur pro veraci, quando non potest melius informari, prudentissimeque hinc & nunc adoratur hostia; ita & in præsenti prudenter exhibebitur actus certissimus fidei.*

Contra. Hæc responsio est de termino non supponente: supponit enim quod ille actus possit imperari, eliciendus ab habitu determinato ad actum certissimum, quod ipsum probandum fuit. Quod atinet ad illas instantias non convincent. Nam de prudentia supernaturali, paritas, alibi soluta, ubi de putatitiæ revelato; Quod atinet ad fidem humanam, ab ista non valet instantia: quia cum non debeat certissimum actum elicere, imò nec possit, alioqui hoc ipso extra statum fidei humanæ extraheretur, hinc sit, ut possit esse contenta, iudicio, nec certo, nec evidenter.

Nota. Ad alias Ejusdem responsiones impugandas. Si constat absq; ulla dubitatione, quod hoc sit revelatum, debet constare absq; probabilitate partis oppositæ, neque enim possibile est, quod sit & reluceat cognoscenti probabilitas partis oppositæ, & tamen non sit dubitatio ulla. Deinde condistingui debent: prudens dubium cum dubio imprudenti, quod imprudens dubium, recurrit quidem menti contra evidenter motivorum credibilitatis, sed recurrat ita, ut non fundet in mente assensum, sed mereatur nonnisi repulsa & negationem assensus: qua distinctione posita, vetum est, quod talis dubitatio

(m)

non

non ob sit fidei: quia non habet meritum ut illi adhæreatur; hinc cedere debet, ut agat sola evidētia motivorum credibilitatis; prudens tamen dubitatio, quæ est probabilitas oppositi; nullo modo potest proponere voluntati imperium actus certissimi, ut dictum supra.

Punctum Difficultatis 3.

Solvuntur Objectiones.

Objicit Prisad Pontius, estque communis Objectio. Pueri fideles quando perveniunt ad usum rationis plenum, non habent tale judicium, tunc etiam, quando firmiter credunt articulis fidei: nam non habent motivum moraliter certum & evidens, de credibilitate istorum mysteriorum: non enim habent aliud motivum præter auctoritatem Parentum vel Preceptorum, quæ certè non est sufficiens ad generandum motivum certum & evidens; quod maxime usu venire potest in locis dominio Hæreticorum subiectis, quamquam & alibi id evenire potest: Nam etiam ex Doctioribus aliqui, non possunt assignare sufficientia motiva ad moralē evidētiam revelationis. Ergo apparet, jucidicium istud evidens, non prærequisit ad fidem.

R E S P O N D E T U R. Duplicem esse evidētiam. Primo quandam quæ est quasi Universalis, & ex merito objecti, & quæ quantum est de se, applicari non potest, nisi objectis, verè à Deo revelatis; qualis est saltem tota motivorum collectio. Secundo potest accepi evidētia in particulari, & ex parte subiecti, & hæc, non est æqualis in omnibus, non tantum exinde, quia illud quod potest certificare unum, non certificat alium, sed etiam ex eo, quod non omnia singularis proponantur, & proposita, non æqualiter ab omnibus penetrantur. Prior illa evidētia, non est singulis necessaria, idque benè probat objectio allata. Secunda tamen semper est necessaria, ob rationes conclusionis. Huic motivo credibilitatis quocunque tandem sit accedit pondus ex illuminatione Spiritus Sancti, quæ dicit honestatem credendi objectum propositum.

Negque valet si dicas, quod hæc Illuminatio coincidat cum Spiritu privato hæretico: non enim sunt in hoc hæretici, quia illam illuminationem admittunt; sed quia illam ponunt, pro ultima crisi fidei universalis. Admittit istam Illuminationem Suar. & meminit citatus Amicus ponens hæc. Si tale judicium in ipsis non sufficiat ad tollendum omne dubium & formidinem de opposta parte, Deus ipse interna illuminatione, supplet id, in quo externa propositio deficit.

Quod attinet tam ad rudes homines quam ad pueros, utriquaque habent proportionata sibi motiva credibilitatis; pueri pro motivo credibilitatis assumunt doctrinam Parentum, evidens autem est moraliter, Parentes non velle fallere, in rebus Dei docendis: evidens enim est moraliter, quod

puer stare debet diœcis & Magisterio suorum parentum, quamdiu per se ipsum in dagine venientem non potest. Hocque judicium præcepit in perio actus certissimi. Ad audientes quod artine si illi sint in dominis Catholicis; sub oculis experientiam veniunt illis motiva plura credibilitatis, secundum captum illorum evidētia. Si autem sint in dominis Hæreticorum, adhincque illuc fideles Catholicis oppresi, ipsa constantia oppressorum, fundat judicium evidens moraliter: si autem nulli adsint illuc Catholici, auditione de illis accipiunt, dirigente ipso mete Deo, ut possint narratis sufficienter convinci. Sed de hoc agetur infra.

O B J I C I T U R Secundo. Si motiva credibilitatis debent esse evidētia moraliter, sequitur, quod nunquam quis possit discredere objectum fidei: quia qui nullam habet prudentem oppositi probabilitatem, non potest actu positivo dissentiri, nam non advertit posse subesse fallum cum tamen solum falsum, dissensum mereatur. Jam autem posse dissensum præberi objectis velatis, & exinde probatur: quia in nobis actus credendi est liber, & quia alias nulli Hæretici formales darentur: nam qui, non purans effectus, quid est revelatum, disredit, non est formalis hæreticus, cum Hæresis, ut voluntaria Elec-

Antequam Respondeatur

S U P O N O Primo. In processu fidei duo intervenire judicia. **P r i m u m**, de ipsa evidētia motivorum credibilitatis. **S e c u n d u m**, de ipsa connectione objecti credendi, cum motivo fidei.

S U P O N O Secundo. Diversitatem quæ potest reperi inter Hæreticos, circa judicium de motivis credibilitatis. **P r i m u m**. Aliqui quidem non concipiunt, ullo modo evidētiam illam, stare pro fide Catholica; sed mente simplici, puram illam stare pro se, & hi, non sunt nisi materialiter Hæretici. **S e c u n d u m**. Alii non concipiunt, nec possua, nec pro nostra parte, illa stare, suntque aut ignorantes, aut dubii, aut Athei. **T e r t i u m**. Sunt qui concipiunt motiva credibilitatis stare pro parte nostra; quod adhuc dupliciter contingere potest, vel ita, ut nihil habeant quod opponant illis motivis, vel ita ut enervent sua passione obsecrati, vim illorum motivorum, ut ad illa attendere, eaque perpendere, & ponderare nolint, quantumvis sibimet ipsis non satisfaciant; quæ enervatio illius vis movendi, etiam ex eo contingere potest; quod evidētia illa non sit maximaturalis, qualis est Metaphysica, & post illam Physica.

S U P O N O Tertio. Ii qui nihil habent quod opponant illis motivis, non possunt non affidenti illis: nam intellectus est potentia necessaria, adeoq; non potens non assentiri objecto, quod scit certò & evidenter taliter se habere. Hinc ordinarie non sunt hæretici formales, sed deficit illis, sola confessio externa. Ii vero qui suā passione excæcati, enervant vim illius evidētia, opponendo

R. P.
THEODO
ZIANOWSKI
TOM. I. Z:
D. VI.

Disputatio IV.

135

nendo aliquid imprudenter, & quasi fucum, per hoc quidem ipsum praeceps non constituuntur haeretici, quia praeceps illo actu non opponunt se esse motivo fidei, nihilominus talis classis homines, ratione consequentis judicii, quo se opponunt motivo fidei, evadunt haeretici formales; ex eo, quia enervando vim illius evidentiæ, saltem imprudenter oppositam partem, sequi possunt, quæ sequi postulant, quæ sequitur est formalis haeresis. *Ex quibus*

R E S P O N D E T U R. Secundum explicatas conditions hominum & perpendentium illa motiva, alios quidem posse discredere objectis fidei, & alios non posse. Actus autem credendi semper est in nobis liber; quia prærequisitum voluntatis, qui imperat assensum, non quidem motivis credibilitatis, sed judicium de connectione objecti revelati cum testimonio Divino.

O B J I C T U R Tertiò. Assumendo istud principium. Quod scilicet, si illa motiva essent evidencia, etiam fides nostra foret evidens, quod pluribus viis urgetur; si fideles cognoscunt objecta fidei esse evidenter credibilia. Ergo illa cognoscunt evidenter vera & possibilia: Nullum enim falsum potest esse evidenter verum & possibile, quod si Mysteria fidei sunt, evidenter vera & possibilia. Ergo etiam Mysterium Incarnationis, & alia capacitatem intellectus superantia, erunt vera evidenter.

R E S P O N S I O Communi est. Negando se quelam; ed quod supra dictum sit, aliud esse verum, & aliud esse credibile, consequenter aliud etiam erit evidenter credibile, & aliud evidenter verum. Addit Lugo contingere posse, taliter aliquando proponi falso, ut quispiam convincatur evidenter, rem ita se habere.

N e g a t u m d i c a s. Si posset subesse falso illi evidentiæ. Ergo nunquam poterit imperari actus certissimus: quia poterit cogitari, quod sub tali motivo, latere possit falso. *Non inquam valet;* quia in aliquo judicio evidentiæ motivorum credibilitatis, duplicitate potest cogitari, quod illi evidentiæ possit subesse falso. **P r i m o,** ita, ut cogitet absolute loquendo, posse illi subesse falso; tamen ut hic & nunc judicet, non posse subesse falso. **S e c u n d o** ita, ut judicet hic & nunc, posse hic & nunc subesse falso; hoc secundi generis judicio posito, non potest imperari actus certissimus: quia hic & nunc habetur probabilitas oppositi: si autem priori modo cogitetur, poterit imperari hic & nunc actus certissimus; quia potest habere hic & nunc judicium certum. *Sed insuper*

R E S P O N D E T U R Objectioni. Evidentiam ex duplice principio fundari posse. **P r i m o**, ex principio negativo, quod scilicet res non implacet contradictionem, quæ evidenter est improaria, secundaria, & potius negatio, luminis, in oppositum. Vocari inquam potest Evidentia Secundaria: quia illa v. g. propositione: Omne totum est majus sua parte, non tantum senotifi-

cat, sed etiam auferit lumen omne quo clarescat intellectui, partem, posse esse aqualem toti. Quæ ablato luminis, potest vocari Evidentia Secundaria, utpote effluens ex prima. Cum ergo etiam hoc principium: Non implicat contradictionem, auferat opposito evidentiam, quæ clarescere possit, & apparere intellectui, tanquam impossibile, fit, ut illud principium adferat evidentiam secundariam, quæ simul est evidencia improbia: quia non est illustratio positiva connectionis prædictorum intrinsecorum, quod ad evidentiam propriam requiritur, sed mera negatio luminis. Vocari etiam potest hæc evidencia extrinseca: quia non ad fert lumen in se & evidentiam. **S e c u n d a** Evidentia, est Primaria & Intrinseca; quæ est inclusa in principiis lumine naturæ notis, vel in propositionibus ostendentibus connexionem prædicati cum subiecto, in ipsam. Vocatur autem hæc evidencia propria, quia tale simpliciter & sine addito, semper dicitur tale propriè. Cum ergo descripta evidencia sit evidencia simpliciter, & sine addito, fit, ut vocari possit evidencia propria: præcipue cum sit inclusa in ipsam re, adquæ illi appropriata, tanquam aliunde non orta; vocatur item Primaria, quia est ex ipso esse, non vero ex negationibus, consequentibus esse; esse autem, semper est primarium, in eo, cuius est. Vocatur item intrinseca, quia ostendit intrinscam connexionem, modo alias supra explicato. Hinc in forma solvendum est argumentum. Quod scilicet fideles cognoscant Mysterium v. g. Trinitatis, esse verum evidentiæ extrinseca; hoc est orta ratione alicujus coniuncti cum Mysterio fidei; & evidencia secundaria, hoc est, adimente possibilitatem & veritatem opposito; licet non sit vera evidentiæ intrinseca: etenim motiva credibilitatis, non sunt Mysteriis fidei intrinseca, & tamen illa sola, habent evidentiæ.

I N S T A B I S. Bona est hæc consequentia. Hoc objectum est evidenter impossibile. Ergo est evidenter incredibile. Ergo etiam hæc alia erit bona. Hoc objectum est evidenter credibile. Ergo est evidenter possibile. Consequentia probatur. Quia ab opposito consequentis bene arguitur ad oppositum Antecedentis. Unde etiam ab hac propositione Petrus currit. Ergo movetur, bene arguitur, Non movetur, Ergo non currit. In præsentia autem res eodem modo se habet: Nam evidenter credibile, opponitur evidenter incredibili, poniturq; in Consequentia. Jam autem in Antecedenti ponitur evidenter impossibile, cui opponitur evidenter possibile, hinc ad illud argumentatio valebit.

R E S P O N D E T Bantze, & cum eo Lugo. Ab opposito Consequentie valere argumentationem ad oppositum Antecedentis, si illud oppositum sit contradictione oppositum, non vero si contrarie. Et sic non valet hæc argumentatio, si ex hac propositione: Petrus est homo. Ergo est

(m) 2 animal

animal: inferas, Petrus non est animal. Ergo est brutum; idq; ideo quia Ly Brutum non est contradictriorē, sed contrariē oppositum homini. Cū ergo in prædicta argumentatio e sit non nisi illatio ad contrarium, consequenter non erit legitima. Certè enim evidenter incredibile, non est contradictriorē oppositum evidenter credibili, sed non nisi contrariē. Subdit postea Lugo quomodo illa illatio formari deberet eamque sic formet. Hoc objectum est evidenter impossibile. Ergo est evidenter incredibile. Item, hoc objectum non est evidenter incredibile. Ergo non est evidenter impossibile. Deinde concessa hac prima illatione. Hoc objectum est evidenter impossibile. Ergo est evidenter incredibile: illa illatio secunda: Hoc objectum est evidenter credibile. Ergo est evidenter possibile; distingui debet. Hoc objectum est evidenter credibile evidentiā ~~Extrinsecā~~ Concedo: evidentiā ~~Extrinsecā~~ Nego: consequenter est etiam evidenter possibile evidentiā ~~Extrinsecā~~ non ~~Extrinsecā~~. Explicatio distinctionis ex dictis supra colligitur.

OBJICITUR Quartō. Implicat in terminis, esse aliquid evidenter credibile; quia implicat esse fidem, & tamen evidenter. Sed credibile denominatur à fide, sicut visibile denominatur à vista, sensibile à sensu, ita credibile à creditione, seu fide. Ergo si fidem implicat esse evidenter, implicat etiam credibile aliquid, esse evidens.

RE S P O N D E T U R. Implicare fidem esse evidenter evidentiā desumibili ex ipsomet motivo & proportionata certitudini fidei ut dictum supra; potest tamen fides esse evidens evidentiā aliundē peritā. Quod attinet ad paritatem dupli via ei satisfit. Imprimis. Visibile & alia similia denominativa, vel possunt considerari radicaliter & fundamentaliter, vel proximè & formaliter; formaliter considerata, denominantur à visu, radicaliter accepta, non denominantur à visu, sed à sua entitate, seu proprietate ~~intrinsecā~~, quæ est virtus quædam materialis, motiva sensus; sic etiam credibile formaliter denominatur à creditione seu fide, sed non credibile radicaliter, quia credibile radicaliter, est ipsum meritum movendi ad assensum certissimum, idque ob veritatem primam.

Alia via satisfit. Distinguenda est visibilitas & visio, prior enim præcedit posteriorem, prior tenet se ex parte objecti, posterior à parte potentia. Negatur ergo rigorosè loquendo, visibile denominari à visu, sed à visibilitate; ita etiam aliud est creditio & credibilitas, creditio enim est idem quod fides actualis, credibilitas autem, est quid antecedens fidem, & distinctum realiter ab eadem, & insuper etiam ab ipso motivo, & ab hac credibilitate, rigorosè loquendo, denominatur credibile.

OBJICITUR Quintō. Motiva credibilitatis vel singula possunt fundare illud imperi-

um, vel non nisi simul sumpta. Si non nisi simul sumpta. Ergo in rudibus non dabitur assensu fidei: quia nesciunt omnia motiva; singula sufficiunt. Ergo etiam Hæretici habebunt motiva sufficientia pro suis sectis.

RE S P O N D E T U R. Regulam universalem dñi non posse, aliquem convincit non nisi unum, credibilitatis motivum, alias plura. Quod ad Hæreticos attinet, si sint materiales, possunt moveri pro sua secta aliquo motivo credibilitatis, et subiecto, applicante illud, secta, non ex objecto. Si autem sint formaliter Hæretici, ne uno quidem prudenter & convictivè moveri possunt: non enim potest id illis esse evidens moraliter, cuius oppositum & aliter se habens, putant in esse.

AD D O. Differentiam erroris Manichæi doctrina exigente evidentiā motivorum credibilitatis. Convenit utraque pars in hoc, quod exigat evidentiā; sed discrepat in substantia evidentiā: quia communis sententia exigit evidentiā Extrinsecam objecto fidei: Manichæi Intrinsecam. Differunt idem in modo exigendi: quia Manichæi dicebant, non posse esse quidquam objectum fidei Divinæ, nisi quod in se sit evidens; Communis hoc sententia non dicit.

Punctum Difficultatis 4

Danturne aliqui assensus Fidei infirmi?

RIPALDA, cum posuisset hic d. 6. item. 43. objecta nostræ fidei esse evidentes credibilitatis, semperque iis præinformari assensus fidei perfectos & firmos, tandem n. 58. ponit aliquos esse assensus fidei infirmos, qui non supponunt credibilitatis evidentiā.

DICENDUM est. Non dari assensus infirmi fidei, qui non supponant evidentiā credibilitatis.

PROBATUS Primò. Implicant assensus fidei infirmi. Ergo & qui non supponant evidentiā credibilitatis; cū ex eo deberent esse infirmi, quia illam non supponerent. Antecedens probatur. Et essent assensus illi fidei infirmi ut supponitur, & non essent infirmi; quia innituntur veritati primæ, & latem implicitè noscunt le inniti veritati primæ; & si, ita innitentes illi veritati, assensus, essent infirmi, & inniterentur illi veritati, ut supponitur, cum sint actus fidei, & non inniterentur; quia si inniterentur veritati primæ illi assensus infirmi, hoc ipso non essent infirmi; quia omni assensui noscenti se moveri hoc motivo, tribuit motivum sicut le; ita & omnes suas rationes formales, adeoque & suas firmitates objectivas & infallibilitates, ut ostendit Inductio; probata queratio, quia illorum effectuum communicatio, in ipso includitur motivo: Hinc si illud motivum communicat se assensui, movendo illum com-

municat omnia sua, consequenter & firmat, cum ipsum firmare motivi, sit movere motivi; adeo- que si ille assensus fidei innititur veritati primæ, evadit assensus firmus. Et certè sicut non dantur ulli actus scientiæ infirmi, & si infirmi sunt, hoc ipso assensus scientiæ non sunt, cur ergo idem non dicetur de fide.

Idem medius terminus sic proponitur; Infirmitas illa fidei, vel est ex parte objecti motivi: & hoc non, quia tamen in firmis, quam in infirmis actibus fidei, idem est motivum; Velest ex parte penetrationis motivi, & tunc, velexperitur se moveri veritatem primam vel non experitur, si non experitur, ergo non credit: creditio enim formaliter veritatem prima. Si experitur, Ergo habet eandem, licet forte non gradualiter, firmitatem, ac in actibus firmis; quia etiam in actibus firmis, substantialis ut ita dicam firmitudo, desumitur ex fonte veritatis primæ, quæ informat, etiam illum actum, per te infirmum.

RESPONDEBAS. Infirmitatem hanc sumi, ex vi ipsorum motivorum credibilitatis non evidenter, respectu hujus Mysterii.

CONTRA. Tum quia; hoc ipso ille adhuc actus fidei non debet dici infirmus, sed firmus: quia ille actus non potest esse infirmus, qui haec facit quod firmus, immo est firmior actu firmo: quia habens debilitates vires, facit hoc quod maiores faciunt. Et sicut debilis non est exercitus quinque millium, qui facit hoc, quod exercitus decem millium, ira & in praesenti: Tum quia posito illo defectu evidentiæ motivorum credibilitatis, non potest inferri debilitas actus fidei, sed debilitas assensus ad motiva credibilitatis, quia fides non respicit motiva credibilitatis, tanquam rationem sui motivam. Tum quia posita illa infirmitate assensus ad motiva credibilitatis quæ appellatur infirmitas extrinseca fidei, quomodo stante illâ, poterit imperati actus firmissimus firmitate fidei. De quo supra actum.

PROBatur Secundò. Ex principiis Rip. Assensus fidei firmi, supponunt per se evidentiam credibilitatis. Ergo & assensus infirmi eundem supponunt. Consequentia Probatur. Ideo assensus fidei firmi supponunt per se evidentiam credibilitatis, quia supponunt affectum credendi, adeo constantem, ut nullam admittat formidinem; potiusque eligat mori, quam objecti veritatem negare; sed etiam in assensu illo, qui supponitur infirmus, est affectus constans credendi, non admittendo formidinem & dubietatem, & cum affectu moriendi pro illo quod credit; si enim admireret formidinem, quomodo esset firmus firmitate fidei. Et si non haberet illum affectum moriendi. Ergo dantur aliqui actus vere fidei, pro quo non teneretur homo mori: dabiturque fidelis, qui non debeat appretiare plus veritatem primam quam movetur, quam viram suam, quod tamen concedere videtur difficile.

RESPONDIT Ripalda: Non esse necesse ut ratione omnis actus fidei, fidelis debeat esse

paratus mori, quod ipsum probat. **DEUS** est dignus amore efficaci opposito omni offendit etiam veniali, tamen amat ut amore efficaci, solum ad vitanda mortalia, & non venialia. Ergo simili ter quamvis fides digna sit praedicto affectu, poterit amari honestè, alio minus efficaci, sed imperfecto; potestque fideli non occurtere tota obligatio & dignitas fidei, saltem ex defectu inculpabilis considerationis, vel ex defectu scientiæ motivorum.

CONTRA. Licet ex accidenti possit aliquis non esse resolutus ad moriendum ob suum actum fidei, ex objecto ramen, & ex meritis motivi, debet ad hoc esse resolutus; quia non est major ratio de uno actu, quam de alio, cum uterque eodem motivo moveatur. Jam autem si darentur actus fidei infirmi ex merito objecti, non deberet esse homo resolutus ad moriendum. Paritas adlata de amore non tenet: quia ut dictum alias, substantialis Charitas salvari potest, etiam si non fiat detestatio venialium, substantialis autem ratio fidei salvari non potest, nisi sit actus certissimus, quia non supremæ veritati innitens. Sed de hoc ut dixi alias actum.

PROBatur Tertiò. Dantur actus fidei infirmi. Ergo non dantur actus fidei infirmi. Est Consequentia quam vocant mirabilem, ut dixi repetito alias, cujus reducendæ ad formam syllogisticam rationem, unam & alteram hic trado.

Cavendum hic est ne probetur Consequens potius quam Consequentia, probabitur Consequens non nisi: si probetur v.g. Non dari actus fidei infirmos. Probabitur autem Consequens & Consequentia, si non tantum probetur non dari actus fidei infirmos, sed ideo non dari, quia dantur; qui modus arguendi quoad modum est novus, sed in antiquis principiis Dialecticis stabilitus. Hic autem modus probanda Consequentia, varius erit, ex variis sensibus, illius factæ illationis.

PRIMUS MODUS est. Unam contradictionem ponendo pro Majori, alias pro Minoris, & in Consequentia colligendo utramque. Sic v.g. Non dantur actus fidei infirmi: dantur actus fidei infirmi. Ergo dantur actus fidei infirmi. Ergo dantur actus fidei infirmi, non dantur actus fidei infirmi: estque haec eadem Methodus, quâ si negetur Consequentia Argumento in forma, arguimus reducendo ad impossibile, & inferendo oppositam contradictionem. Ethic modus oritur ex primo sensu illius illationis; qui est, si negas unam contradictionem, quae est: Non dantur actus fidei infirmi, negare debes, hanc; dantur actus fidei infirmi. Sed quibus non placet positio enthymemarum, in quibus probanda consequentia non Antecedens, non placebit hic modus.

SECUNDUS MODUS est. Assumendo medium terminum & applicando utrique contradictionem, demum inferendo utramque contradictionem,

(m) 3 quæ

quæ si non inferatur probabitur Consequens, non Consequentia. Sic v. g. Non dantur actus fidei infirmi qui non sunt certissimi, dantur actus fidei infirmi qui non sunt certissimi. Ergo dantur actus fidei infirmi, non dantur actus fidei infirmi, quod sic bene probetur Consequentia & non solum Consequens ratio petitur ex sensu ejusdem Illustrationis. Datis aëibus fidei infirmis, sequitur non dari assensus fidei infirmos. Quia autem omnes similes sequelæ probantur per allationem rationis, unde & hic erit adferenda, & cum ultraq; illa propositio, habeat se non nisi per modum unius, utraque erit inferenda, & si non inferatur non probabitur negata: quia totum illud complexum quod in re est sequela, inferendum fuit.

TERTIUS MODUS EST. Probando per hypotheticum Syllogismum qui non censemur Categoricalis, ne autem incidatur in vitium probati non nisi Consequentialis & non Consequentialia, Conclusio debet utramque contradictionem colligere. v. g. Ergo si dantur actus fidei infirmi, non dantur actus fidei infirmi: & si non colligatur, utraque contradictione probabitur solum non dari actus fidei infirmos, quod est probare solum consequens & non consequentiam, ex eo ortam, quod ponat non dari actus fidei infirmos, quia dantur. *Hic de artificio probanda consequentie dictis.*

Illa propositio. Non dantur actus fidei infirmi, & alias similes sic probare poterimus. Si dantur actus fidei infirmi voluntas credendi præcedens actum fidei, vel imperat assensum certissimum, vel non imperat: Si non imperat actum certissimum, Ergo non tantum ex parte motivorum credibilitatis est in illis infirmitas & incertitudo, sed etiam ex parte motivi credendi, cuius oppositum alijs probatum. Si autem imperat, tunc voluntas assensum certissimum, vel præinformatur voluntas quod hoc sit certissimum, vel non præinformatur: Si non præinformatur, Ergo est aliquid volitum non cognitum. Si præinformatur quod hoc sit certissimum, Ergo supponuntur credibilitatis motiva evidētia; quia non apparet ratio, quomodo tunc posset imperari actus certissimus.

Per hoc tamen non Nego, quod dentur actus fidei infirmi hoc sensu; hoc est cum multis in oppositum difficultatibus, quæ tamen ipso exercitio actus fidei contemnuntur; dantur item infirmi gradualiter, hoc est, non æquè omnes intensi, etiamsi omnes sint substantialiter firmi, quia certissimo motivo innitentes, & imperati tanquam certissimi.

Solvuntur Objectiones.

OBJICIT PRIMÒ RIPAL. Evidētia credibilitatis nostræ fidei, oritur ex consideratione perfecta motivorum; At plures fideles eliciunt actus supernaturales, absque consideratione perfecta eorum motivorum: quia sepè fideles eliciunt actum fidei instructi à parente indocto, qui non

facit sufficienter intellectum convinci, ejus, qui vellet dubitare; & si tales non credunt fide Divina, major pars populi Christiani, dicenda est, non credere fide Divina.

RESPONDETUR. Hanc evidentiam oritur ex perfecta consideratione non graduali, sed substantiali ita dicam, hoc est potente certissimum reddere subiectum. Quæ ipsa perfecta consideratio substantialis, licet non sit perfecta ad subiectum aliud, quod non sit perfecta & sufficiens, ad hoc in particulari subiectum.

INSTANT PRIMÒ RIPAL. Qui rudes rerum, dum suspiciunt fidem, possunt de cursu temporis ad eam sagacitatem pervenire, cui motivum credibilitatis non sufficiat, quin deinde aliud ille propositum sit; tamen possunt temel acceperat fidem profiteri, repetendo ejus assensus. Occurrentibus item dubietibus circa fidem, licet fideles non succumbant, inde liberate tamen eis occurruunt. Si autem haberent evidentiam credibilitatis, non posset cum illa componi illa dubietas: quia evidētia, physicè repugnat, cum omni dubietate. Ruris si alia fides proponatur à Patre, alia à Matre, alia à Patrino, qui eligit religionem Catholicam, credendum est veros assensus fidei elicere, quamvis jure possit dubitare de credibilitate Religionis Catholicæ, cum videat plerosq; suæ familiæ, oppositum credere, & sibi non occurruant argumenta, quibus ad ereditatem Religionis Catholicæ convincatur.

RESPONDETUR. Quibus appareat non sufficiens motivum credibilitatis, quod habeant pro sufficienti: Nego quod possint continuare actum fidei, quia elicerent actum fidei certissimum, sine sufficienti præinformatione. Quod autem indelibet occurrat dubietas, id non arguit, de le, inevidētiam. Nego enim quod se non possint compati, indelibet dubietas cum evidētia, saltem in aliquibus casibus, vel si se non compatiuntur, id non procedit de evidētiis moralibus; Nam haec cum non excludant: Posse oppositum locum, saltem indelibet dubietas. Qui Patrem alijs, Matrem alijs fidei habet, calu quo sequatur fidem Catholicam, præsupponit in illo necessariò ex dictis sufficientia evidētia in motivis credibilitatis inclusa; quibus addit pondus, illuminatio Spiritus S.

INSTANT SECUNDÒ. Initio Ecclesiæ multi sunt conversi, sola prædicatione veritatis, absque ullis miraculis; plures item rustici post auditum Evangelium resistunt nostræ fidei, existimantes suam lectam esse prudenter credibilem, tamen possunt si velint ad nostram fidem converti; quamvis in eorum potestate non sit, deponere errorem, credibilitatis suæ lectæ.

RESPONDETUR. Solus modus prædicandi in his & illis circumstantiis, potest esse sufficiens motivum credibilitatis, saltemque præcedentia miracula, poterunt esse hoc motivū, præteritum cum

R. P.
THEMLOD
ZIANOWSKI
Tom. I. e. Z:
D. VI

cum supponitur adesse vehementer Sancti Spiritus illuminatio, dictans, quod haec prædicatio sit Divina. Si autem aliqui non habent motiva credibilitatis evidencia, nec possunt, nec debent converti; quomodo enim possent sibi imperare actum fidei certissimum? & quoque supponunt suam secundam esse prudenter credibilem, non possunt sibi imperare actum fidei Catholicæ, certissimum.

INSTAT Tertiò. Innumeris sunt quibus error ita proponitur, sicut nobis fides; tamen proposicio illorum errorum, non facit evidentiam credibilitatis. Ergo nec faciet nostra. Detur item eos homines habere evidentiam credibilitatis, sive secunda, incredibilitatis nostræ; accedit Minister Catholicus, proponat motiva, poterunt illi credere fidei naturali, & non habendo evidentiæ, cum Ministri utriusque partis, partis sint apud illos Autoritatis. Idemque continetur si ad Indos accedat Prædictor Catholicus & Hæreticus, paresque quoad reliqua, & iisdem motivis credibilitatis utentes.

RESPONDETUR. Potest esse ex parte subjecti evidencia motivorum credibilitatis etiam quoad errores, non tamen ex parte objecti; nostra autem motiva etiam ex parte objecti, sunt talia: quia in re ipsa, conjuncta huic Mysterio. Casu autem quo propositis erroribus à diversis Ministris, paria motiva proponantur, poterunt apprehendere paria, quoad usque statut in deliberatione; sed eâ conclusâ, convelli debent evidentiâ oppositi; pertinente ad Spiritum Sanctum, illuminando, reliqua perficere.

OBJICIT Secundò Idem. Potest esse actus naturalis honestus, assentiendi rebus fidei, cum sola cognitione probabili. Ergo & actus supernaturalis. Antecedens probatur. Quia assensus voluntatis conformis prudentiæ, est honestus; ut autem sit conformis prudentiæ, non exigit evidentiæ.

RESPONDETUR. Etiam fides naturalis pernos est certissima, modo supra explicato, ideo non potest imperari à judicio probabili, & licet actus aliquis, ut sit conformis prudentiæ, non exigit evidentiæ; falsum tamen est, quod eam nullo modo exigit. Ostensum enim est supra, fore imprudens, imperare actum certissimum, quoque non appareat evidentiæ, illum esse imperandum.

INSTAT Primò. Plerumque evidentiæ impossibilis est.

RESPONDETUR. Circa objecta fidei non esse impossibilem; cumq; sit requisita ad actum fidei, pertinet ad illuminantem Spiritum Sanctum providere de illa. In aliis tamen materiis, potest esse evidentiæ impossibilis.

INSTAT Secundò. Affactus qui movetur ex honestate credendi Deo, non potest non esse virtuosus: at cum sola cognitione probabilis honestatis, potest fieri actus naturalis, imperans assensum fidei naturalem. Ergo.

RESPONSUM jam. Honestatem credendi, post conclusam deliberationem non posse cum probabili cognitione componi: nec fore virtuosum actum illum.

INSTAT Tertiò. Etiam in statu puræ naturæ teneremur credere Deo loquenti; & tamen tunc esset non nisi judicium probabile: nam in eo statu non essent miracula.

RESPONDETUR. Superesse alios modos evidentiæ, ipsa que vita Prophetarum dicentum, & Authoritas, posset esse in certis circumstantiis, evidentiæ moralis, & æquivalere propositioni Parentum, respectu puerorum.

OBJICIT Tertiò Idem. Authoritas Sacra sapientia meminit fidei infirmæ; dicit enim Chrysostomus. Thom. in Catena Mar. 9. *Dicamus igitur quoniam multiplex est fides introductorya scilicet & perfecta.* Catechismus Pii V. ante expositionem Symboli admittit, quod fides latè pateat, & magnitudine ac dignitate differat. Gregor. Lib. 72. Moral. cap. 14. aliâ 21. *Ipsa inquit fides plerumque in exordiis suis & nutat & solida est, & jam certissimâ habetur: & tamen de ejus fiducia, adhuc sub dubitatione trepidatur.* Beda. *Vno eodem tempore is qui nocturnum perfectè crediderat simul & credebat & incredulis erat.* Vide reliquos apud eundem Ripal. d. 17. num. 18.

RESPONDETUR. Nomine fidei imperfectæ, appellari à PP. non intensam gradualiter, vel fidem quam simul multas habet in contra objectiones, licet refellantur & refutentur ipso actu certo. Eodem modo explicandus Gregor. quoniam ille intelligi potest de fide imperfectæ, hoc est, nondum attingente omnes articulos; subdit enim ibidem. *Pars nunc ejus accipitur, ut in nobis postmodum perfectè compleatur.* Hocque secundo modo explicari debet Beda. Augustinus qui citatur ex epist. 102. non plus vult, quam quod non ii solum credant, qui aliund scientis instruti demonstrant sibi aliquos articulos, pollendoque ingenio, ipsa motiva credibilitatis penitularius penetrant. [¶] Inde tamen non sequitur, dari debere actus fidei infirmos. Catechismus Romanus explicat scilicet ipsum, dum dicit; diversis fidei gradibus eandem definitionis rationem convenire; quæ certè illis non conveniret, si unius assensus esset firmus & certus, alter infirmus.

OBJICIT Quartò. Idem. Honestates objectivæ virtutum moralium, proponuntur interdum à cognitionibus obscuris, non elicitis à fide. Ergo simili notitiâ, poterit moveri affectus fidei supernaturalis.

RESPONDETUR. Transito Antecedenti. Disparitatem esse. Quia actus aliarum virtutum non debent esse certissimi; hinc ad illos potest moveri voluntas, etiam non prælucente evidentiâ & certitudine. Secùs est de fide supernaturali; quam ex eo, quia certissima est, diximus

(m) 4 supra

supra, imperari debere, nonnisi ex prævio iudicio certissimo.

INSTAT Primò. Sufficit ut firmitas fidei ex parte subjecti sit habitualis; nec tenetur actualiter id expressè velle, quod velit potius mori, quam fidem deserere: nam etiam ex virtute veritatis, tenetur homo esse resolutus potius mori, quam mendacium committere, & tamen non tenerur ad hoc nisi urgeat necessitas: Ergo idem dicendum de fide.

RESPONDETUR. Sufficere habitualem resolutionem, ita tamen ut illa, secundum meritum objecti haberi possit; non potest autem haberi secundum meritum objecti, si prudenter putetur oppositum esse verum; & licet ad hoc non teneatur, antequam occurrat obligatio; debet tamen esse objectum merens obligationem, quæ obligatio per solum probabile judicium, non potest induci.

INSTAT Secundò. Possimus ex veritate recusare potius testimonium probabiliter falsum, quam mortem. Honestum enim est eligeri mori, quam probabiliter mentiri. Ergo etiam honestum erit, cum sola probabilitate amplecti potius mortem, quam dissensum faci.

RESPONDETUR. Hoc argumentum impri-
mis est contra Ripalda. Quomodo enim erunt illi assensus infirmi, si vi illorum est homo ob-
ligatus potius mori, cum ex hoc deducat Rip.
d. 6. num. 49. firmatem fidei, quod homo sit
paratus mori. Disparitas etiam est. Quia in
casu Antecedentis, salvatur tota honestas ex-
pendendi vitam; In casu autem Consequentis
non salvatur. Idque ex eo: quia non est ho-
nestum mori pro hoc, quod hoc sit certissimum, (ut certissimum debet esse, si est innitens
veritati primæ) cum tamen hoc nonnisi proba-
bile puretur. Rursus in casu Antecedentis erit
actus ille honestus, quia electione illa mortis,
ostendetur ad veritatem affectus, qui est nolle
probabiliter mentiri. Jam autem non ostendetur
ad veritatem affectus, si velis mori pro hoc,
tanquam pro certissimo (quia innitente veritati
primæ) cum tamen hoc non sit certissimum
per te; sed nonnisi probabile. Casu autem quo
nulla occurrat ratio pro dissensu v. g. Mysterio
Trinitatis, occurrant autem nonnisi probabi-
lia motiva pro assensu, ex dictis supra, non pote-
rit imperari actus credenti, qui est certissi-
nus.

INSTAT Tertiò. Cum cognitione proba-
bili aut obscura bonitatis Divinæ, potest eli-
ciamor Dei super omnia. Ergo etiam cum pro-
babili cognitione possimus imperare assensum
super omnia.

RESPONDETUR. Disparitatem esse. Quia in Ly: Amare super omnia, non includitur
quidquam, quod sit exclusivum probabilitatis
nonnisi; cum Probabilitas, sit de linea In-

tellectus; & Amare, de linea Voluntatis.
Jam autem assentiri super omnia, est exclu-
vum prædicati probabilitatis; est enim inclusa
certitudo in illo assensu, quæ excludit meram
probabilitatem. Quæ exclusio ex dictis fieri non
potest, nisi prælucet imperio illius actus, evi-
dencia. Quanquam ipsum Antecedens restringi
etiam deberet.

OBJICIT Quintò Idem. Theologicum non
est, sicut fidei quæ præ ceteris virtutibus necel-
faria & communis fidelibus est, absque funda-
mento difficultorem reddere quam aliarum vir-
tutum; difficultior autem redditur, si requiratur
evidentia motivorum credibilitatis.

RESPONDETUR. Adesse fundamentum, cum
illis quæ hinc, tum ex illis, quæ de iudicio proba-
bili & certo, supra dicta.

Continuatur Solutio.

Haunoldus sub his terminis tractat difficultatem: Quod actus fidei, connecti possumus
hoc actu: fortassis Motiva credibilitatis, non
sunt essentialiter connexa cum locutione Dei,
eo quod ex suo modo tendendi, sit conjungibilis
actus fidei, cum tali formidine; ita tamen
admittat exclusionem omnis formidinis, quæ
proveniat formaliter ab imperio voluntatis, quo
illud iudicium excluditur. Ut videre est apud al-
ium lib. 3. n. 254. circa quam illius positionem.

VIDE TUR imprimis immerito supponere,
quod habeant motiva credibilitatis essentialem
& necessariam connexionem, cum locutione
Divina, & Ratio est. Tum quia quæ habet
essentialē cum aliquo connexionem; ea separari
a se non possunt; Jam autem potest esse locu-
tio Divina, & Deus nolle firmare eam per modi-
va credibilitatis, posuntque & ipsa motiva cre-
dibilitatis ponī à Deo, sed non titulo credibili-
tatis motorum, sed alii de causis, Deo placi-
tur. Tum quia si ipsa motiva credibilitatis,
habent nonnisi evidentiam moralem, quæ mani-
festant hanc propositionem Deus dixit, quomo-
do habent essentialē connexionem cum Locu-
tione Divina. Tum quia essentialis conne-
xio, est connexio Metaphysica, connexio au-
tem Metaphysica aut statim identificatione, aut
in Relatione Transcendentali. Ostender hoc in-
ductio. Jam autem motiva credibilitatis, ne
sunt identificata locutioni Divina, nec appetere
unde ad illam dicere debeant Relationem tran-
scendentalem.

VIDE TUR rursus immerito supponere; Posse
conjungi cum actu fidei, hunc actu Fortassis
ita judicando fallor. Ratio. Nam si subsequi
debet imperium voluntatis exclusivum omnis
formidinis, deberet illi prælucere motivum il-
lius imperii, quod certè non exhibetur per illud
iudicium. Fortassis ita judicando fallor.

VIDE TUR denique. Non satis explicare
men-

R. P.
THEMLOD
zianowski
Tom. I. e. Z.
D. VI

mentem suam Auctōr. Quia & admittit tale Judicium stans cum actufidei, hoc enim inten-dit, & non admittit, quia dicit ab imperio vo-luntatis judicium illud excludi, & quia post im-perium voluntatis, tum primum sequitur Actus fidei, jam ille non stabit cum tali judicio, sed re-perierit exclusum. Pensanda nihilominus sunt ejus argumenta,

OBJICIT Primò à Pari. Dum assentior ali-
quid Petro testificanti, & credo illum verum di-cere, possum simul habere formidinem expre-sam per hæc verba: *Fortassis tamen sic credendo fallor.* Ergo etiam dum judico hæc motiva es-
se essentialiter connexa cum locutione DEI, possum habere formidinem significatam per
hæc verba. *Fortassis ita judicando fallor.*

RESPONDETUR. Imprimis disparitatem esse, Quia cùm assensus fidei humanæ non debeat esse cer-tissimus, poterit compati aliquam incertitudi-nem; adeoque & illud judicium: cum tamen actus fidei debeat esse certissimus. Rursum si assensus fidei humanæ sit ita exprimibilis, ve-rum fortè dicit Petrus, poterit stare cum illa formidine, sed si ad solutè puer verum esse stan-te illo motivo, & non refutato, non poterit ha-beri illud judicium: *Fortè fallor.*

INSTAT Primò. Possunt prædicta illa duo judicia secum stare, non enim sunt contradic-toria. Et certè hæc sunt judicia contradic-toria. Hæc motiva sunt essentialiter connexa cum locu-tione divina; Hæc motiva non sunt essentialiter con-nexa cum locutione divina; sed hoc secundum, non est illud judicium formidolosum. *Fortaf-sis fallor judicando, quod sint essentialiter conne-xa;* & licet possum dicere: Petrus verum dicit, quamvis ita judicando fortassis fallor: quamvis stari non possint hæc secum. Petrus ve-rum dicit. Petrus verum non dicit. Ita & in præ-fenti idem dicendum.

RESPONDETUR. Hæc duæ propositiones. Hæc motiva sunt essentialiter connexa cum locu-tione Dei. *Fortassis fallor judicando quod sint essen-tialiter connexa;* & voce quidem & terminis non sunt propositiones contradictoriar, secundum tamensuam objectivam rationem sunt contra-dictoria. Ly enim sunt connexa, supponit hinc pro assentior, affirmo, certò teneo, cui tamen certò teneo, cui firmiter assentior, secundum objectivam rationem opponit contradictoriæ. *Fortassis fallor judicando.* Hinc si quis absolu-tè dicat, Petrus verum dicit; non verò cum diminuente particula, fortè verum dicit, non poterit judicium habere: fortassis fallor judi-cando quod verum dicit. Denique transeat hoc totum, quia si hoc judicium excluditur per imperium voluntatis, jam non stat cum actu fidei, licet præcedat per modum ten-tantis.

INSTAT Secundo. Judicium quo quis ju-dicat actum fidei esse essentialiter connexum

cum objecto, non minùs est judicium certum, quād judicium quo judico, hæc motiva esse es-sentialiter connexa cum locutione Divina, & tamen illud judicium, licet habeat intrinsecam repugnantiam cum judicio contradictorio; *Actus fidei, non est essentialiter connexus cum ob-jecto,* non tamen habet intrinsecam repugnantiam cum judicio formidoloso: *Fortassis fallor in meo judicio;* est enim hic actus opinativus. Er-go & cum hoc actu. Hæc motiva sunt essentialiter locutio DEI, stare poterit prædicta for-mido.

RESPONDETUR. Quidquid sit de legitimitate hujus exempli, (non enim videtur iste actus op-inativus) Disparitas est. Quia cum assensus ille: *Actus fidei est essentialiter connexus cum ob-jecto,* sit assensus non certissimus sed formido-sus, & opinativus; ut ait Haunoldus, stare poterit cum judicio formidoloso; assensus au-tem fidei non est opinativus, adeoque exclusivus erit illius judicii.

INSTAT Tertiò. Motiva fraudentia, Imma-culata conceptionem Beatissimæ, merentur judicari esse talia, quæ non possent à Deo per-mitti, nisi essent connexa cum objecto. Atqui cum hoc ipso judicio posset stare judicum for-midolosum reflexum, quia necdum est de fide. Ergo.

RESPONDETUR. Disparitatem esse. Quia cum Immaculata conceptionem nondum sit articulus fidei, benè cum illo judicio adeoque cum pia opiniōne, stare poterit formido. In prælenti au-tem agitur, an formido stare possit, cum actu fi-dei.

OBJICIT Secundò. Obscuritas motivorum in hoc consistit, quod non habeant vim extor-quendi consensum & necessitandi intellectum. Ergo potest assensus conjungi cum judicio for-midoloso reflexo.

RESPONDETUR. Non videtur esse phrasis apta, tribuens motivis credibilitatis obscuritatem; eam cùm sint evidētia moraliter, non potest illic obscuritas tribui, quantumvis non sint ita e-vidētia, atque sunt evidētia Principia Meta-physica, quia etiam Principia Physica, non sunt æquæ evidētia, ac sunt evidētia Principia Me-tephysica, & tamen hoc non obstante, Principiis Physicis, non potest tribui obscuritas. Sed quidquid sit de hoc. Concedo quod cum as-sensu de motivis credibilitatis, possit conjungi judicium formidolosum, sed nego posse con-jungi cum actu fidei, de quo lis est; ad quem ipsum actum fidei, non potest procedi sine im-perio voluntatis, imperante actum firmissi-mum; quod ipsum imperium, præsupponit refu-sutam esse illam formidinem, contentante se-ſentelle&tu, evidētia illa morali, qua excludit illam formidinem. Quæ autem sit differentia in-ter actum evidētum & obscurum, ea petatur ex dictis de hac materia.

OBJI-

OBJICIT Tertiò. Potest DEUS alicui revealare suam prædestinationem, haec revelatio non potest consistere in locutione passiva, quæ sit essentialiter locutio Dei, sed debet consistere in signis, quæ quidem h̄c & nunc debent credi esse locutio Dei, sed debent consistere in signis, quæ quidem h̄c & nunc debent credi esse locutio Dei, ab solutè tamen possent existere, quin essent locutio Dei. Ergo potest dari actus fidei, quo homo suam prædestinationem crederet, cuius motivum formale esset locutio passiva, non essentialiter talis. Minor probatur. Si revelatio illa esset essentialiter Divina, non posset homo illi discredendo aut nolendo credere, peccare mortaliter, sed debet posse non credendo peccare mortaliter; quia agnoscit obligationem credendi. Ergo. Major probatur. Si enim posset peccare, nolendo credere, tale peccatum per suum essentiale prædicatum, penderet ab illa Revelatione. Ergo esset peccatum mortale essentialiter impunibile poenâ aeternâ, alias falsificaretur Revelatio Divina.

RESPONDETUR. In nostris principiis hoc non habet difficultatem; quia in nostris principiis Revelatio passiva; non est motivum formale fidei. Sed quidquid sit de hoc. Quamvis locutio passiva non sit essentialiter talis, quia tamen est inductiva evidētia morali, quod sit locutio Divina passiva, vi illius evidētiae fundabit imperium voluntatis, quod excludet omnem formidinem, adeoque jam non stabit illa, cum actu fidei. Cui ipsi revelationi, posset homo discredere, sed illa discreditio auferret jam ab illo actum fidei, adeoque cum actu fidei non staret; illeque homo posset quidem discredere illi revelationi; sed stante actu fidei, non est discrediturus, licet posset discredere; sicut posset aliquis resistere gratia efficaci, non est tamen restitutor: si non est discrediturus, non erit essentialiter impunibile illud peccatum. Possetque illa revelatio falsificari, cum non auferat libertatem, licet non sit falsificanda. Quanquam rigorose loquendo, non debet dici quod posset falsificari, sum enim non revelat illum non posse damnari, sed tantum non esse damnandum, illo posse peccare, non evadit potens falsificari illa revelatio, cum non dixerit revelatio, non posse sibi discredere liberè, licet reveletur non esse sibi discredendum. Est præ oculis habenda instantia, quomodo gratia efficax, prædestination, scientia visionis, & conditionata, de actibus nostris liberis, falsificari possit.

INSTAT. Tridentinum Sess. 6. cap. 13. instituit, debere nos habere firmissimam spem in auxilio Dei; & tamen addit. Formidare debent.

RESPONDETUR. Firmitas spei ex modo tendendi potentia volitivæ circa tale obiectum, non excludit formidinem, unde nec tribuitur illi certudo, ut actibus intellectus, nisi figurata;

nechabentur motiva credibilitatis, inducta evidentia morali, quod aliquis sit prædestinatus, licet si hoc sibi esset revelatum, non debet formidare, cum formidinem illam exigat Tridentinum, ob defactum revelationis, quod aliquis sit prædestinatus, quod alicui sunt dimissa peccata, &c. Et quia modus tendendi intellectus involvit certitudinem, adhucque motiva credibilitatis & revelatio: hoc ipso debebit excludi formido.

Punctum Difficultatis.

Qualia sint defacto hac motiva?

QUERES. An fideles defacto habeant moralē evidentiam de rebus nostra fidei? Affirmat Gran. h̄c tr. 2. d. 4. n. 4. Negat autem Lugo disp. II. S. 1. à n. 39.

ASERO Primo. *Habere.*

RATIO. Quia habetur evidētia motivorum credibilitatis ut probatum supra. Ergo habetur evidētia de rebus nostra fidei, & de Divina revelatione; ad hoc enim præstandum ordinatur motiva credibilitatis. Tum quia si non haberent fideles defacto moralē evidētiam, non haberent ullum fundamentum impenetrandi sibi assensum certissimum. Tum quia tota ratio Lugonis in oppositum stat in hoc, quod non habeatur evidētia de rebus fidei tanta, quanta v.g. de existentiā Indiarum; ex hoc autem non potest inferri, quod intulit num. 4. nempe defacto non haberi moralē evidētiam de rebus nostra fidei: quia hoc est argumentari, quasi à negatione qualitatis, quaz-augmentatio non tenet.

ASERO Secundo. *Ex parte subjecti non habent tantam in aliquibus evidētiam, quanta v.g. de existentiā Indiarum.*

RATIO. Est ipsa experientia. Et quia termini ipsi suidentes evidētiam existentiā Indiarum, facilius movent & trahunt, quam termini, quod hoc Deus dixerit.

ASERO Tertiò. *Ex parte objecti maiorem evidētiam haberet de revelatione facta, quam v.g. de existentiā Indiarum.*

RATIO. Quia id genus testimonii quo nitor existentiā Indiarum, non est comparandum miraculis Martyriis & aliis.

DICES Primò cum Lug. Experiētia constat facilius posse aliquem, imprudenter, si velit, dubitare de rebus fidei, quam de existentiā regionis Indicæ, cùm plures sint, qui de facto à fine simul deficiunt; nemo autem negat existētiam Indiarum.

RESPONDETUR. Excessum evidētiae ex hoc præcisè capite taxari non debere, quod minus negari possit etiam imprudenter: quia alia queretur evidētiam de existentiā Indiarum, majo-

R. P.
THEODO
zianowskij
Tom. I. et Z.
D. VI

majorem esse evidentiâ principii etiam lumine naturae noti: nam rudes negant illa interdum, ex non penetratis terminis: negantque v. g. Totum esse majus sua parte, si comparent caudam gliris, cum residuo ejus corpore. Illa ergo coniectio, si quæ major est, tenerfe à parte subjecti; quam non negamus; nec tamen inde sequitur majorem esse evidentiam moralem Indiarum, quas præsumitur neminem negare; licet forte dentur rudes qui illas negent, quoisque v. g. apprehendunt debere illos cadere ad cœlum, si nobis oppositi pedibus ambularent. Rursus in praesenti condistingenda sunt duo. Primo. Evidentia motivorum credibilitatis. Secundo. Applicatio istius evidentiæ ad hoc in particuliari Mysterium fidei; Iste præcipue Hæretici, qui post fidem semel suscepit negant eandem; non negant esse evidentiâ motiva credibilitatis, nec negant fidem Christianam miraculis v. g. & Martyrio crevisse; sed tantum negant illa huic in particuliari applicari posse: quæ illorum negotio augetur obscuritate revelationis, augetur passione, & depravato animo qualis passio non movet ad negandas Indias; præcipue autem cùm sub sensu cadere possit; An sint Indiæ, volenti illud pergere; non cadunt autem sub sensu præcepta Martyria vel miracula; hinc ex parte subjecti, citius negari possunt motiva credibilitatis, quam Indiæ, non ex parte objecti.

DICES Secundò Cum eodem. Quæcumque fideles, dum fideles sunt, parati sunt ad negandum potius Indias quam fidem; hoc tamen provenit ex pia affectione & imperio voluntatis, captivantis intellectum in obsequium fidei, quo imperio cessante, intellectus sibi relatus, facilius posset dubitare de rebus fidei, quam de existentia Indiarum.

RESPONDERI potest ex dictis. Quod hic agatur præcisè de solis motivis credibilitatis & eorum evidentiâ, ad quod non indigemus piâ affectione; sed hæc sequitur post assensum evidentiæ motivorum, & requiritur nonnisi ad judicium de objecto fidei. Sed quidquid sit de hoc. Negamus quod secundum exigentiam meritorum objecti, quod est evidentiâ motivorum credibilitatis, non debeat esse homo patius potius discredere Indiis, quèm non assentiri illis motivis; licet oppositum contingat ex aliquo accidendi.

DICES Tertiò. Quamvis major evidentiâ de Indiis habecatur, quam de rebus fidei, hoc tamen non oritur ex eo, quod fundamenta nostra fidei minora sint: sunt enim multò majora, scilicet veritas & testificatio Divina. Sed ex eo, quod minus clare nobis proponantur, quam fundamenta ad credendum existentiam Indiæ.

RESPONDETUR. Hoc argumentum confundere evidentiâ motivorum credibilitatis, assensumq; illis cum assensu fidei: nam assensus

motivorum credibilitatis, non innititur veraci-
tati Divinæ & testimonio; probasse autem de-
buerat, magis convictivas esse rationes, quæ sua-
dent existentiam Indiarum, quam sint rationes,
quæ suadent motiva credibilitatis esse eviden-
tia. Asserta autem procedunt de assensu ob evi-
dentiâ motivorum credibilitatis, illismet ipsi
præbito, quamvis relatè ad revelationem: non
verò de assensu præbito ipsi revelationi. In-
terest autem hoc inter assensem de existentia
Indiæ, & inter assensum de revelatione, quod
idem omnino motum, quod est mihi evidens,
& sit motum assentiendi existentiæ Indiarum,
& sit motum assensus exhibendi, ipsi illi evi-
dentiæ. Jam autem in assensu fidei motum
assentiendi non est illud quod est nobis evidens:
nempe motiva credibilitatis; sed dictio Dei in-
evidens. Hinc fit ut comparando duos illos
processus assentiendi Indiis scilicet & objecto
fidei, semper assensus objecto fidei, tandem de-
sinet in obscuritatem, non verò assensus India-
rum: præsumpta enim evidentiâ physica & ocul-
aris, quam unusquisque potest habere de exi-
stentia Indiarum habentque illam tot alii, com-
municat evidentiâ assensui, de existentia In-
diarum.

DIFFICULTAS II.

De ipsis motivis Credibilitatis.

Conculle de hac materia Tannerum, & ante
Cillum Valent. hic q. 1. p. 4. brevius habet
Lugo d. 5. S. 4. Amicus d. 3. S. 2. Pont. d. 28. n.
40. sed diffusissime & enodatè Bosius, de signis
Ecclesiæ. Perstringo aliquo.

Punctum Difficultatis I.

Proponuntur hæc motiva.

I. INCREDIBILE est quod DEUS ita sit suæ gloriæ incurius, & tantus desertor animarum, quin habeat saltem aliquam collectionem hominum recte de Deo sentientium, & recta de illo docentium, quæ non alia est nisi Christiana; perpende enim varia absurdâ in institutis, moribus, qualitatibus, Ethnicismi, Mahometanismi, Hæreticis, &c; de quorum ultimè hoc addi potest ostendendo solam Ecclesiam Catholicam esse classem recte de Deo sentientium, & docentium. Cum constet per Evangelium fidem Christi non defecturam fuisse; antequam Hæretarchæ primi incipiissent, quod regnum, quem Episcopatum, lux professionis, præfusso ostendere potuerunt: quod nota novam illos fidem adeoque non Christi induxisse; nec posse provocare ad occulte credentes: qui enim illi præfuerunt Hæretarchis, & non priuatum ab illis

illis perverxi sunt? & tamen fides CHRISTI temporibus, ad consummationem seculi durat; & si nunc potest provocari ad Ecclesiam visibillem v. g. Lutherorum, ante non poterat ad illam provocari, jam alia est, & mutata Ecclesia, facta ex invisibili visibili's, aut figmentum est, fuisse illam ante doctrinam v. g. Lutheri, solumque id excogitatum ad defendendum errorem, quod non novam fidem inchoavit. Eò recidit illud. Poguslaus Leszizynski Thesaurarius post Procancellarius Regni, olim Hæreticus, adierat templum suæ sectæ, advertit in arcu fornicem sustentante (primi ut ajunt chori) multum pulvris, querit cur hic pulvis non submovetur? detur pat latum? Et ecce submussitavit Catholicus Senex; antiquior est iste pulvis, quam sit hæresio quæ istud templum modo possidet. Inde illi prima injeclia cogitatio mutandi sectam, in fidem Catholicam.

II. Tota dignitas naturæ rationalis creatæ, stat intellectione alta, & probis volitionibus, tanquam principiis recte agendi; quæ pars mundi ita habet cogitationes altas de Deo, ac Catholicæ Ecclesiæ? expende quid non docet de Trinitate, Incarnatione, Eucharistia, Justificatione; ad quæ intellectus nullus suapte natura pertingere potest: quod ipsum ostendit hanc collectionem specialiter à Deo illuminari; & si tanta alii deo cogitant atque nos, propellant illa. Cùmque tot Sæculis contra articulos institerint oppositi, nullus unquam convulsus, nullus ea propter limitatus, cuius oppositum in sectis est. Quod attinet ad dogmata practica, tanta sunt excellentiæ prout ab Evangelio proponuntur, & prout leguntur in affectibus SS. infundat's Evangelio, ut stupeat homo ea omnia expendens. Legantur affectus Chrysost. August. Bernardi, Bonav. & non paucorum ex Recentioribus; quod notat Deum esse cum hac Ecclesia, illique praefidere sanctis suis illuminationibus & inspirationibus: quid simile in libris Ethnicon, Alcorano. Hæreticis Scriptis. Unde & Andreas Przyiemshi olim Hæreticus postea Catholicus & Castellanus Culmensis, dicebat scilicet, hoc, per motum, motivo credibilitatis, quia postquam omnium Sectarum præcipios evolvet Auctores, & postea Catholicos, advertit semper sectarios aliquid derogare Deo, solam Catholicam Ecclesiam plus præ aliis tribuere.

III. Sumus tam dissipati locis, moribus & affectibus, omnes concordamus in articulis. Etsi dicant oppositi se concordare in articulis principalibus; in hoc ipso discrepabunt, quinam sunt principales: & si articuli fidei sunt, omnes principales sunt: quia omnium significativa veritas prima. Cùmque decernit Ecclesia aliquid esse de novo explicitè credendum, tanto consensu obediunt, tantæ doctrinæ viri: & si qui discediant, longè sunt inferiores. Numquid enim

enim Pelagio non fuit doctior Augustinus? Lutherò tot alii Doctores? Comparentur libriorum inter se, subtilitas tractandi: quæ omnino notant Deum curare partes hujus Ecclesie, Id mò cùm primum Hæresarchæ magno patet multos traherent, lensim defecerunt, ut scitur ex numero Hæresum. Fides autem Catholicæ semper mansit; & si ab initio sectis adhabantur fervidè, facile id fuit, quia ordinariæ laudes inducebant.

IV. Quod unquam regnum crevit per hoc quod deleretur & vinceretur: nisi Deus miraculose illud propaget & servet; quod ipsum est signum morale, Deum stare ab hac Ecclesia. Id nostræ convenit, in qua ipsorum Martyrum numerantur undecim milliones ex Chronologia Ecclesiastica. Accipimusque per historias & relationes ipsorum etiam Hæreticorum, nostros in Indiis pro fide morti, itemque inter Hæreticos & quidem tanto numero, & tanta successione, quod Hæretici de suis ne perfignent quidem audent recensere.

V. Magnificentia interna & externa Ecclesiæ. Quod attinet ad magnificentiam externam. Scimus in Scriptura & in lege Moysis quantâ magnificentia res Divina tractata in templo Salomonis, & quanti precii fuit cæsarea fabricata; hanc ipsam magnificentiam, Deo ipso, volente & dicstante. Qua autem magnificentia Ecclesia Romana, non solum Romæ, sed & in alijs regionibus, ad quam semper rediit, si forte sunt bellis interrupta. Quid autem simile apud Hæreticos? nec debet esse quidquam simile, cum non ex nutu Dei, sua admiscent. Quis unquam honestorum Hæreticorum vovet ad genethliacam orationem, ut filius filius, fiat Prædicans aut Minister verbis? in Catholicæ autem Ecclesiæ, etiam Regius sanguis Religionibus s' mancipiat, & quidem repetito, & tanto numero, & illibata virtute. Quæ & quanta est magnificentia Ecclesiæ ex tanta regum & principum tamque sincera, tot, ac tam variis actibus, præstata reverentia? quam quis alius nisi ipse Deus acuit. Quod attinet ad magnificentiam & splendorem internum; ille virtutibus & eruditione stat; quid doctiss & eruditiss Ecclesia Romana? aedant catalogi librotum & auctorum. Idque genus hominum quod ipsi vel maxime contempnibile putant, nempe scholastici Theologi, ita omnia fundamenta illorum enervant, ut itaçpouis illis velint, quam illis se committere; & si hac studia levis momenti sunt, qui Hæretici ad majora pertingere poterint, qui hæc levia, perdiscrene non possunt. De qua ipsa Ecclesia propono argumentum Angli cuiusdam Romæ conversi. Vel bene gubernatur Ecclesia Romana vel non bene? si bene, opus Dei est, tot jam centenariis annorum stabilitum, & ultra tempora Rerum publicarum productum, si autem male

guber-

R. P.
THE MLOD
zianowski
TOM. I. Z:
D. VI

gubernatur: hoc ipsum ostendit Deum stare ab hac Ecclesia, quæ ita mali gubernata, stat contrator hæreses.

VI. Adhunc usque diem ex Ethniciis merè, redduntur operâ Ecclesie, fideles, cum quibus est necesse, & miraculis, & vita sanctitate, & Martyris agere; & si id fiat sine miraculis; hoc ipsum inquit Augustinus magnum foret miraculum, si restant difficiles factu & captu, sine illis persuadeantur. Jam autem Hæretici nullam Provinciam ostendere possunt, tâ se, quandocumque tandem conversam. Ex quo arguimus, non cooperari Dominum illorum verbis, tanquam verbo Dei, sequentibus signis. Conversos tamen à nobis infascinant postea suis principiis, ut fecerunt in Java: quia magis Ethnicismo similibus, & ad vitam moresque laxiores ducentibus.

VII. Accipiamus totam collectionem eorum, qui v. g. in Lutheranismo censentur supra alios virtutibus proficisse: accipiamus eos qui ex Catholica Ecclesia censentur esse sancti; comparentur utriusque partis Virtutes, Castitas, Mortificatio, Jejunia, Amor inimicorum, Fuga honoris ex hac ipsa vita, subiectio ad Majores; vincet Ecclesia. Et cui usui hæc Deus tanto numero, tanta successione inspiraret, cum probatione omni possibile, solidæ virtutis, si tota collectio illorum hominum, est tam constanter devians.

VIII. Perpendantur in singulos ferme controversos articulos facta miracula, quid simile illi habent? quid de ipsis energumenis sanandis? qui si veri non sunt, & tamen probent illos nostri veros esse, sanent illos; si veri, ostendat suam in dæmonia potestatem, quæ characteristica est Apostolatus quibus dæmonia subjiciuntur.

IX. Quam multus illorum populus, qui versatur inter nos Catholicos, petit à Deo, utilium illuminet, an sit sua bona fides; & si id non petit, est saltem expeditus, quod si pro opposito illuminaretur, transiret ad nos: cum tamen Catholici hoc est possesse bonæ fidei, nusquam de hoc cogitemus; de quo quod non cogent Hæretici, extimè id dicere possunt, non intimè, si sint formales hæretici. Li autem qui ex nostris ad illos pervertuntur, nusquam id faciunt ex illuminatione aliqua speciali interna, sed respectu, passione, carnalitate abducti: judicent illi ipsi hoc in conspectu Dei reflectantque se, ad suam mentem.

Punctum Difficultatis 2.

An verum miraculum fieri posse in confirmationem falsi.

Circa hæc motiva credibilitatis restat Scholasticis discutiendum: An verum miraculum præstari posse ad confirmandum aliquod

fallum: de quo tractant ordinariæ Auctores, & post illos Lugo disp. 2. ad Sect. 1. à num. 14. Riphiq disp. 4. Sect. 5. qui docet; in ordine præsentis providenti supernetur falsis, id non posse fieri: quia defacto sunt decreta non nisi ad confirmationem doctrinæ veræ, utque reddatur nostra fidis creditibilis. Sed pro alio rerum ordine, id posse fieri.

DICENDUM est. *Ex accidenti fieri posse, ut verum miraculum, fiat in confirmationem falsi, pertamen fieri non posse.*

PROBatur Prima pars conclusionis. Quia id non repugnat, & videntur hoc suadere argumenta, ponenda in objectionibus. Secunda pars Conclusionis

PROBatur Primò. Quia quamvis ponamus Deum ex accidenti facere posse miraculum in confirmationem falsi, non sequitur posse eum facere per se idem; quia malum potest etiam Deus per accidens facere, non potest per se.

PROBatur Secundò. Quia si per Deus concurreter per verum miraculum ad confirmationem falsi, per se esset auctor illius falsi, specialiter illud promovendo, firmando, per se autem non potest esse auctor falsi: quia alias mentiretur, assumendo signa testificantia mentem suam, qualia sunt miracula, ad significandum id, quod non habent in mente. Hæc ratio est secundum mentem Lug. qui dicit miracula esse voces Dei: licet id indigent examine, potestque illis tribui ratio, applicantium tantum dictiorem Dei.

PROBatur Tertiò. Quia Deus non potest esse causa intendendo ut sequatur aliquid dissonum naturæ intellectuali, quâ tali, ut dictum supra: quod tamen in præsenti contingere, quia sequeretur assensus falsus, idque intendente id Deo, quia agente, id per se, in confirmationem falsi.

Noto Primò. Quod tunc fieret per se miraculum in confirmationem falsi, quando non posset in aliud finem proximè referri; fieret autem per accidens in confirmationem falsi, quando in aliud finem proximè referri posset, cui postea subnegetur confirmationis falsi.

Noto Secundò. Valde difficile esse, ex ipsis exterioribus, & eventu, taxare veritatem miraculi. Ratio, quia multa possunt à Dæmons patrati miracula, quæ extrinsecis non possunt distingui, qualiaque patrabuntur tempore Antichristi. Addit Lugo fortassis etiam mortuos secundum apparentiam suscitabit; facile enim Dæmon potest hominis mortui cadaver accipere, illudque movere, vel sibi fabricare; cum defacto etiam id boni Angeli præstiterint; ut Angelus Tobiae loquens, ambulans, comedens.

Noto Tertiò. Quamvis de miraculis non possit haberi evidentia Metaphysica, potest tamen haberi physica, talis scilicet qualis habetur

(n) à Petro

à Petro, quod ambulet Paulus, quem alias novit; cui visioni posset subesse falso, casu, quo phantasma esset. Et sicut ex hac suspicione negari non potest, evidens est Paulum ambulare, nisi ex circumstantiis dubitari possit, an ille ambulet; sic nec de evidentiā miraculorum, quod sunt vera, dubitari potest, nisi aliunde sint circumstantiae, qua fundent de illis dubium. Et certe, si simpliciter neganda esset evidētia, quorū illa tanquam motiva credibilitatis evidētia requireret Ecclesia ad decernendum de Canonizatione Sanctorum: quorū illis fidem justissit confirmari Christus? quorū ponebentur inter præcipua motiva credibilitatis?

OBJICITUR Primò. Deus ut Author naturæ, potest offerre concilium creaturæ, & dare illi potestatem agendi, præviso abuso, nec propter hoc Deus, dicitur esse causa peccati, cum accidentat, præter intentionem Dei. Ergo etiam ut Author supernaturalis, potest conferre virtutem agendi miracula, prævidens abusum illius virtutis, & securam confirmationem v. g. falsi, hoc enim fieret extra intentionem Dei.

RESPONDE TUR. Concedo totum: quia eo casu non ex intentione confirmationis falsi operaretur DEUS, adeoque id fieret ex accidenti.

INSTABIS. Cui Rex daret sigillum, & ille deciperet subditos, illa deceptio non tribueretur regi, etiam id prævidenti, nisi forte permissivè. Ergo etiam Deus non esset causa illius falsi, nisi permissivè.

RESPONDETUR. Si per se fieret miraculum in confirmationem erroris, non esset Deus tantum causa permissiva; esset tamen causa non nisi permissiva; esset tamen causa non nisi permissiva, si per accidens fieret in confirmationem erroris miraculum. Quod attinet ad Antecedens, pluribus illud examinat Lugo à numero 24. Disparitas posset dari; quod sigillatio privilegi habeat non nisi unum finem, isque solus sigillatio obtinetur: miraculi autem patrandi potestas collata à DEO, potest habere plures fines; potestque Deus unum intendere, non aliud, adeoq; permittere, ut ex accidenti, in confirmationem falsi fiat miraculum, non autem per se.

OBJICIT Secundò. Suar. & Hurt. Potest Deus dare alicui gratiam miraculosè conferendæ sanitatis, quo dono, posset ille abuti, in confirmationem sui erroris. Rursus si Christus instituisset, ut Conversio Eucharistica sensibiliter fieret, tunc non esset ratio, cur in confirmationem falsi, non posset uti Sacerdos illa conversiva protestate. Idem dicendum: Si unus petat fieri miraculum, intendendo confirmationem falsi, & alii, perant idem miraculum, bona intentione, numquidne eo casu impeditur Deus à pondendo vero miraculo?

RESPONDE TUR. Omnibus allatis casibus per accidens confirmatio esset falsi per illud miraculum: quia ob alium finem primò, & per se ponetur à Deo: sicut etiam potest dare liberum arbitrium, ex quo per accidens sequitur, & cito peccaminosa; non tamē in nostris principiis potest infundere habitum vitiosum, eo quod dille per se ordinetur ad aliquid disiforme naturæ intellectuali. Ita etiam potest fieri, ut deus potestas parandi miracula, ex qua, per accidens sequatur confirmatio falsi; licet non possit illud intendendo confirmationem falsi.

OBJICIT Tertiò. Suar. Suscitatio Lazari fuit verum miraculum, à Christo, in confirmationem sue Divinitatis, factum, quamvis Iudei non possent dubitare de veritate miraculi, ut propter totiès comedentes cum Lazaro, dubitabant, licet culpabiliter, de Divinitate Christi, & quod illud miraculum ob preces sordorum Lazarī, potuerint cogitare, à Deo factum.

RESPONDE TUR. Hoc argumentum non est contra nos, sed probare non est secundum Conclusionis partem.

INSTABIS cum Ripalda. Potest Deus concurrens tanquam causa per se in miracula apparentia, quæ secundum se sunt opera naturalia, ut contigit in miraculis Christi, & miraculis Pharaonis, quæ tamen possent credibilem reddere doctrinam falsam.

RESPONDE TUR. Per se ad illa opera Deus concurrit, hoc est, non per accidens illa actio pendet à Deo, sed non per se, hoc est intentione, ut sequatur deceptio, & non habendo finem alium, in quem proximè referatur illa patratio, & quidem concurrendo ad illam, secundum existentiam pacti, quod intercessit inter maleficos Dæmonem.

OBJICIT Quartò Idem. Si Deus non potest confidere miraculum in confirmationem doctrinæ falsæ, per se, nec potest per accidens, quia dubitare possemus an non alia miracula talia fuerint, ut in illis Deus intenderit alium finem, & non conformatum veræ fidei.

RESPONDETUR citatus Oviedo. Quod nostra fides non possit per hoc enervari, quia actus fidei non potest ferri in revelationem falso extitamat; quæ responso

NON SATIS FACIT. Qui non quærimus de certitudine fidei, petibili à parte principiū, sed quærimus quomodo imperari posse actus certissimus, præludente motivo, quod est miracula si forte sunt facta, non ad confirmandam doctrinam Christianam. Dicit Ovied. aliunde etiam reddi credibilia nostra Mysteria. Ergo jam non stat Ovied. in defensione miraculorum. Dicit deinde: quod error ratione miraculorum; non esset in tota Ecclesia. Sed objectio procedit de miraculis, quibus tota Ecclesia nuntiatur.

COMMODIUS est quod adferit in fine idem Ovied.

R. P.
THEMLOD
zia nowski
Tom. I. e. Z:
D. VI

Oviedo, jamque in ante positum est. Nempe ex eo, quod aliquid de potentia absoluta fieri potest, non est sufficiens fundamentum ingerendi prudens dubia, an ita defacto fuerit: de potentia enim absoluta possent omnia accidentia, quae sensu percipimus, esse sine subjecto; non possumus tamen dubitare, an modo ita contingat universaliter. Ceterum in aliquo particulari homine, possit ob dictam rationem inter pesce credibilitas ex miraculis presumpta; sed viro prudenti dat hoc occasionem diligentius nonnisi, inquirendi miraculi.

ADDO. Posita hac propositione *Prima*. Per accidens, potest Deus vero miraculo confirmare doctrinam falsam *Secundâ*. Deus per se, confirmat miraculo doctrinam veram, est lis ad primum, an ad secundum genus spectent nos fratrem fidei miracula? decernitque fideis quod spectent ad secundum: quia quando siebant, non erat ullus alius finis, qui prudenter adverti posset. Ergo esset temeritas, haec miracula, & hanc doctrinam taxare. Rursus non raro ipsi metu docentes, (quod fecit Christus & Apostoli) dicunt se patrare hoc miraculum in confirmationem nonnisi doctrinæ: quæ ex altera parte, quia nihil absurditatis imo sanctitatem continet, concludimus certò evidenter moraliter, facta illa miracula, in confirmationem ejusdem doctrinæ.

Punctum Difficultatis 3.

De motivis credibilitatis in rudibus.

Aliqua de istis motivis Credibilitatis in rudibus dicta sunt supra quest. 1. difficultate 1. punct. 3. sed veniunt in superaliqua expendenda. Recentiores motivum credibilitatis, quo moventur rudes & pueri, appellant Discerniculum.

Primus modus explicandi.

EXPLICAT *Primò Perez.* Supponitque *Primò*, esse penitus impossibile naturaliter, quod in rebus obscuris, intellectus non dubitet. *Supponit Secundo* esse verum miraculum, quod credens res obscuras, credit sine dubitatione. *Supponit Tertiò*. Proposito articulo vero simul cum falso, rudenillum hominem experiri illico in se, quod circa unum, nempe circa verum, possit non dubitare; circa falso è contra, experitur, se non posse non dubitare. *Supponit Quartò*. Rusticum reperire & videre in conscientia sua obligationem credendi sine dubitatione articulum verum, & simul se non obligari, ad articulum falso, absque dubitatione: quia nullus obligatur ad impossibile. Haec relata vide apud Hauoldum, lib. 3. n. 193. *Hec explicatio.*

NON SATIS FACIT *Primo*. Tum quia debuit et cum aliqua limitatione dicere Perez quod sit impossibile naturaliter, quod in rebus obscuris intellectus non dubitet; nam non est major necessitas circa obscura dubitandi, quam sit necessitas, penetratis praemissis assentiuq; exhibito, prodire in assentium & exercitum conclusio- nis; & tamen est possibile ne prodeatur, casu quo alio sit distracta mens, & avocetur. Tum quia. Cum hic agatur de Rudibus potest illorum ita esse debilis capacitas, ut ad istas obscuritates non attendant, & in istis qui cultiores sunt, potest intervenire tardium & nolitio talia examinandi, adeoque circa obscurum non dubitant. Tum quia. Si impossibile est naturaliter in rebus obscuris non dubitate intellectum, cum hoc Discerniculum posito in rudibus, adhuc rigorosè maneat actus fidei dubitabunt circa illum rudes, saltè antecedenter; quomodo ergo verum erit suppositum tertium, quod Rudes experiantur illico, scilicet circa verum articulum posse non dubitare; & si miraculo auferatur dubitatio antecedens, miraculo auferatur obscuritas fidei? adeoque jam non erit actus fidei: cum de essentia actus fidei sit obscuritas, aut de articulo dubitabunt, cum impossibile sit naturaliter circa obscurum non dubitare saltem antecedenter; si autem facit illud discerniculum non dubitare, in ipso exercitio Actus fidei, hoc habebunt omnes fideles, in sententia negante. Actus fidei infirmos.

NON SATIS FACIT *Secundò*. Tum quia, si est verum miraculum, quod credens res obscuras, credit sine dubitatione, nulli dabuntur Hæretici materiales, nam illi, hoc ipso quia materiales sunt, credunt, suos errores tanquam revelatos, adeoque credunt res obscuras, & credunt sine dubitatione, quia credunt nisi & ratione assentiendi fidei debita: adeoque ut illis videtur certissimo, consequenter sine dubitatione; & si dubitarent circa Articulum cætero- qui falso, convincerentur tamen illum esse revelatum; hoc ipso non materiales sed formales Hæretici essent. Nam quantumvis putatitie revelatum, non possit esse objectum fidei, tamen nolle assentiri assensu certissimo & assensu fidei, objecto quod putatur esse verè revelatum, est jam quid inclusum intra latitudinem objecti infidelitatis. Et si dicas etiam in hæreticis materialibus contingere, ut credant sine dubitatione res obscuras, alterutrum interveniet: aut quia potest quis credere sine dubitatione absque miraculo, cuius oppositum voluit Perez, aut verum miraculum posset fieri in confirmationem falsi, quod videtur absconum. tum quia potest aliquis ita esse reverens sui Domini, ut rei cætero- qui obscurè sibi commissæ, assentiat sine dubitatione: neque tamen tunc interveniet verum miraculum; obedientiaq; illa intellectus, quam requirit S. P. Ignatius, est obedientia sine dubita-

(n) 2

tione

tione, & tamen si quis ita obediatur in re sibi non nota, quod jam miraculū sit, egrē persuadebitur. Tum quia examinandum venit illud Ly sine dubitatione: Nam si sine ullo miraculo, Doctis, (neque enim hæc miracula pro doctis videtur exigere) Perez cùm loquatur de Discerniculo respectu rūdium) potest credere sine dubitatione, imperando sibi actum certissimum, potest penetrat̄ motiva credibilitatis, cur sine ullo miraculo non poterit iudicis imperare sibi fidem sine dubitatione, post penetratum motivum credibilitatis sibi sufficiens. Rursus vel hæc dubitatio sine qua creditur, excludit etiam tentationem aliquam & refutabile judicium de dubitando, & hæc immunitas videretur sine fundamento adstrui, vel certè credunt sine dubitatione, quia refellunt omnem dubitationem, eliciuntq; actum fidei certissimum; & jam hoc est, illis communē, etiam cum doctis.

NON SATIS FACIT Tertiō. Cum negatio illius dubitationis voluntaria, aut saltem experimentalis, non possit esse sine motivo, de hoc ipso queritur, quodnam sit motivum, inducitum ad hoc, & ita vastum ac convictivum, ut non possit dubitare. Quod item, ita vastum motivum, ut experientur rūdis, circa falsum articulum, se non posse non dubitare, verèque jam ille non esset rūdis, sed & doctis doctissimis, qui circa falsum articulum experiuntur se posse dubitare; magis enim participant de Dei scientia, quæ excludit omnem dubitationem, unde inquirere solent docti, an hoc vel illud sit articulus fidei, sufficietque ingeniosissimis scholasticis

tere ex rūdibus, quid tu sentis? nam si dicant illi, se non posse non dubitare circa hoc, inferendum erit, non esse hoc revelatum, cùm per miraculum patratum in rūdi homine, discerni id possit. Et tamen videtur experientiā constare, quod rudes, si experiuntur se non posse dubitare circa articulum verum, etiam experiantur se non posse dubitare circa articulum falsum, quia vel illum sibi persuasum habent, vel quia terminos ejus non penetrant. Tum quia de hoc ipso queritur, quod sit motivum illius obligationis credendi sine dubitatione articulum verum? Recurres ad revelationem relucentem: redibit quæstio, quod habeatur fundamentum? quod motivū credibilitatis, circa illam revelationem factam? Tum quia nullus quidem obligatur ad impossibile, sed redit quæstio: si putaret articulum falsum, rūdis ille, esse revelatum, teneretur illum credere, licet non crederet; quæ hujus impossibilitas, ne rūdi appareat articulus falsus, tanquam revelatus: Rursus si impossibile est, ut articulum falsum accepter sine dubitatione rūdis, nullus unquam rūdis fieri hæreticus, quia impossibile est illum habere dubitationem in articulo fidei. Quod si illud Ly: Nullus obligatur ad impossibile, sumatur relata ad articulum falsum de Incarnatione v. g. Spiritus Sancti, certè hoc

non est objectum impossibile, posset enim in carnari.

Secundus Modus.

EXPLICAT Secundò Pallavic: apud eundem. Quod istud discerniculum, consistat in quadam apprehensione singulari & suprahumanæ, de qua dici posse: Nec vox hominem sonat, Adduntalii Discerniculum hoc stare, in illuminatione quadam interna, quæ de se ipsa dicitur, Ego sum vox Dei inimitabilis à natura, & certissime, quod Parochus nunc verum dicat. Hæc illuminatio reflexè cognita, habet eandem vim causandi judicium credibilitatis, quam habent motiva credibilitatis, & per hanc illuminationem reflexè cognitam, determinatur intellectus rusticus, ad formandum judicium evidens credibilitatis, ut possit elici & imperari actuandi.

CONTRA hanc explicationem proposita argumenta ab Elsparza, defendit ibidem Haundus, postea sua propria format. Et

IMPUGNAT Primo. In illud debet fieri resolutio fidei, quod ultimò reddimus pro ratione, quare credamus v. g. mysterium incarnationis; alias convinceremur credere leviter. Atqui pro ratione ultima, non redditum aliquam illustrationem, tanquam motivum formale Quod. Ergo nulla hujusmodi illustratio, est motivum credibilitatis, seu motivum credendi, de via ordinaria. Minor probatur. Quia si quis interroganti Judæo, quare credit incarnationem, responderet, quia sic illuminor ad credendum, tali illuminatione, quæ dicit se esse vocem DEI, & Parochum verum dixisse, cùm dixit verbum esse Incaratum; numquid Judæus non rideret talem instructorem, & non diceret? Audivit verum Parochum, hoc jam sèpius dicentem, sed nunquam expertus sum talem illuminationem.

RESPONDERI posset. Secundum statum questionis in præsenti, non id est discerniculum, in quod ultimò resolvitur fides, hoc enim est DEI revelatio, hinc quantumvis illuminatione non sit ultimum resolutorium fidei, adhuc ipsa posset esse discerniculum. Vi ergo istius aversionis transeat totum. Deinde argumentum probat multum, probat enim nec notitia credibilitatis superius enumerata, esse notitium affensum, quia si hæc motiva proponeret Christianus, responderet Judæus, pridem hæc novi, non temen convincit, & tamen hoc non obstante, possunt istud discerniculum in Doctis, esse motiva credibilitatis. Item non posset ultimum resolutorium fidei assignari; ipsum Deus dixit completum ut velis, quia responderet Judæus, & audiisse propositum, quod id Deus dixerit, id est cum illis complementis, sed se negare, quod id Deus dixerit.

R. P.
TH: MŁOD
zia nowski
Tom. I. et Z:
D. VI

dixerit: & quod aut vera sint complementa aut sufficientia: nihilominus hoc non obstante, ipsum: Deus dixit, sumpsum, cum suis complementis, est sufficiens motivum fidei. Ergo & illius discerniculi, ex hac refutatione Judæi, non sequeretur insufficientia. Et sicut propositis motivis credibilitatis, perneganteque Judæo illa esse convincentia, rejiceremus id in pertinaciam ipsius, & in peccata quibus se indignum præstigit gratiæ Divinæ, ita & in praesenti, idem fieri posset.

IMPUGNAT Secundò. Si daretur hujusmodi discerniculum internum, inter locutionem veram & falsam Parochi, deberemus illius meminisse, sicut omnes constantissimè meminirent lucarum visionum, aut saltem maneret memoria in confuso, ut in Rege Pharaone somnii, cuius erat oblitus. At qui rusticorum nullus unquam auditus est asserere, se hujusmodi Discerniculum expertum esse, & ab illo reflexè cognito, tanquam motivo credibilitatis, fuisse per motum, ut actum fidei firmissimum eliceret, & quod ad movendum non minorem vim hababuerit, quam si vidisset millena miracula in confirmationem fidei fieri, & si rusticus tale quid assereret, pro homine impostore, aut phantatico haberetur.

RESPONDERI possit. Inquirendo ex Argente: An ille ad singulos actus fidei & recitationis Symboli Apostolici, experiatur se moveri motivis credibilitatis vel non? si non, cur exigit circa discerniculum memoriam praesentem; si experitur, codem jure illi credendum erit, ac ruditibus, si hoc de se dicent. Quod si sufficiat virtualiter non nisi concurrere tunc illa motiva, ob facilitatem acquistam eliciendi actus fidei, idem dicent oppositi. Deinde immorit videatur enervari ista illuminatio Spiritus Sancti, cum illa revera admittatur, de quo infra. Quærere item restabit ex argente, an ita moveatur relatione Martyrorum, subitorum, & Miraculorum patratorum, in confirmationem fidei, atque moveretur si hac præsens lustraret oculis, discuteret indagine: si æquè, cur id non putabitus impostura? si non æquè & tamen hoc non obstante, motiva credibilitatis, sunt docto viro sufficiens discerniculum, egr etiam ruditibus prædictum discerniculum, quamvis non sit ita evidens, sufficiens non erit: Certe quidquid sit, an istud discerniculum seu illuminatio reflexo cognoscatur, tamen è illa in singulis actibus fidei, etiam doctis prælucet, ut innuetur infra, ubi de illuminatione Spiritus Sancti.

INSTAT Primò. Sicut certissimum est quod aliquorum actuum habitorum obliviscamur, ita etiam certissimum est, quod non obliviscamur omnium, rustici vero nunquam dicunt se hujus discerniculi recordari.

RESPONDERI possit. In actu quidem exer-

cito, & utendo termino illuminationis fortè aliqui non responderent, quanquam etiam responderent sub his æquivalenter terminis: Deus me ad hanc fidem vocavit: sed in actu signato, ad hoc responderent, quod securi sint se legitime dicturos *Credo*, quæ securitas, in gratiam Salvatoris referri debet, adeoque etiam in illuminationem.

INSTAT Secundò. Nemo obliviscitur per se loquendo statim, contractum initorum, quia inducunt gravem obligationem. Atqui obligatio credendi est omnium gravissima. Ergo si hæc inducitur per discerniculum à Deo infusum, non obliviscetur illius rusticus.

RESPONDE TUR. Cùm ad actus fidei, etiam per objicitem, requiratur illuminatio Spiritus Sancti, illaque sit saltem in parte, istud discerniculum, non debet dici quod illius obliviscantur rudes, licet eam explicare non possint: præcipue autem quia actuum internum experientia fundans reflexionem, etiam per arguentem, quantumvis in re gravi, non temper habeatur, ut non habeatur in prævia illuminatione, quæ ex doctrina Tridentini datur.

INSTAT Tertiò. Unde constat, quod discerniculum fuerit potius illuminatio interna quam externa, danturque actus, quorum non habemus memoriam. Ergo poterunt illæ voces etiam extrinsecè fuisse perceptæ, & tamen non meminissent rusticci; & sicut quia insolens esset illas voces audire, meminissent illarum rusticci, ita quia insolens est, illuminatio supernaturalis, æquivalens in efficacia infinitis miraculis, meminisse illius debebunt.

RESPONDERI possit. Sicut posita prædicatione externa, est necesse ponere illuminacionem internam contra Pelagianos, ita quantumvis illud foret discerniculum externum, requiretur internum, quicquid sit, an ipsum fundet supra se reflexionem. Et cum arguens licet non admittat illuminationem illam pro discerniculo, admittit tamen eam pro antecessivo ante actum fidei, respondere debebit, an experiatur, an meminerit illius illuminationis.

IMPUGNAT Tertiò. Illustratio illa est utique actus intellectualis. Ergo debet posse assignari illius objectum: Hoc, non est locutio Parochi secundum spæctata; nam hæc etiam per actum naturalem potest repræsentari & repræsentatur quando Parochus falsum dicit: non etiam pro objecto habet hoc, quod est esse derivatum à locutione præterita Dei, hoc enim est objectum ipsius actus fidei. Denique uno verbo dicendo Parochum dicere verum, affirmatur id actu liberò: Illuminatio autem illa quæ est discerniculum, non est actus liber, sed fit in nobis sine nobis. Ergo debet esse aliud illius objectum, atque nullum potest assignari.

RESPONDERI possit. Quærendo ex ipsomet argente; quid habeat pro objecto illuminatio

Spiritus Sancti: quam indubie ipse requirit ad actum fidei. Attendendo rursus ad ea quae proponit, ea etiam non convincunt. Nam praefatis quae assumuntur, quantumvis locutio Parochi foret objectum illius illuminationis, nihil impediret, quominus peractum supernaturalem repräsentata (qui potest versari circa idem objectum cum actu naturali, titulo supernaturalis suæ, specialius ita posset certificare, ut non certificat actus naturalis, sicut certificat revelatio vera actu fidei in Catholico, non certificat in Hæretico. Dici item posset, objectum illius Illuminationis esse locutionem Parochi, sed prout derivatum à locutione præterita Dei, quæ in tantum erit objectum ipsius actus fidei, in quantum sit in locutione Dei præterita qualiter: autem objectum discerni, in quantum sit potius in locutione Parochi, quantumvis importante simul derivationem sui, à locutione præterita Dei. Rursus Nego hoc, quod actus liber cum actu necessario non possit habere idem objectum, ut defacto idem est objectum amoris liberti in Via, & amoris Beati in Patri. Infra etiam attingetur & objectum hujus illuminationis, & quod hæc Illuminatio, interdum sit prima operatio, interdum secunda.

INSTANT Primò. Paulò quidem aliter quam hic proponatur, exerceo tamen ea, quæ videntur posse adduci, ad impugnandam, prærequisitam ad actum fidei Illuminationem Spiritus Sancti. Hæc illuminatio vel est secunda operatio vel prima? si secunda, tale judicium est evidens, ut potè non dependens ab omni imperio voluntatis, sive evaderet fides evidens in Arrestante; quia tam veritas, quam locutio Dei est evidens, possentque in eodem intellectu conjungi duo judicia contradictoria, nam stante hac illuminatione posset quis dicere. Non datur locutio Dei de hac re, & tamen illa, illuminatio diceret se esse locutionem Dei de hac re. Non etiam hæc illuminatio est prima operatio: quia hoc ipso hæc illuminatio, non est objectum formale. Quod, ipsius actus fidei, &c. &c.

RESPONDE TU. Posse esse hanc illuminationem, etiam in linea secundæ operationis. Quod illud evidens est judicium evidentiæ experimentalis certum est, quia tamen nec est principium lumine naturæ notum, nec connectionem proximam cum illo dicens, ideo demus, quod ad sui assensum non indigeret imperio voluntatis, nihilominus suaderet ut imperet voluntas actu fidei: neque tunc fides evaderet evidens in arrestante, quia daretur quidem evidentiæ experimentalis aliud attestatio, sed non evidentiæ Physica, aut Metaphysica, quod hoc Deus dicat, nec adferretur pro assentiendo illi articulo, etiam accedente illuminatione illa, non adferretur inquam aut principium lumine naturæ notum, aut proxima cum il-

lo connexio, quod sufficeret ad obscuritatem fidei. Posita autem illa illuminatione quæ diceret, Est de hoc locutio Dei; posset quidem habere adhuc dissensus; Non datur de hoc locutio Dei: quia tamen ille dissensus non ponetur, nisi in sensu diviso à priore illo contradictorio, ideo adhuc non sequeretur, posse secum stare duo contradictoria. Ecita quando dico, Amo Petrum, cùm libere animem, potuisse verificari: Non amo Petrum; quia tamen hæc verificatio foret non nisi in sensu diviso, ideo nequid sequeretur, posse secum stare: Amo Petrum, Non amo Petrum. Posset etiam dici, quod illa Illuminatio sit prima apprehensio, quam etiam nos non dicimus in nostris Principiis objectum formale Quod, ipsius actus fidei.

INSTANT Secundò. Vi hujus illuminationis, actus fidei est evidens, nullo indigens imprimis, quia fieret per species proprias sui objecti.

RESPONDE TUR. Quidquid sit de mente Palavic: cut posita illa illuminatione non est actus fidei evidens, dictum supra. Quod autem addit de speciesibus propriis lui objecti, hoc erit examinandum; nam imprimis illuminatio in quantum cadit in experimentalem scientiam, non cognoscitur per species, sed per se ipsum, ut & omnes alii actus, quos in nobis experimur. Sed secundum hanc experimentalem scientiam, non est objectum Actus fidei, illa illuminatio. Rursus non appetet, quæ illa illuminatio, objectum quod repräsentat, repräsentet per species proprias; Nam ut loquitur objiciens, dicit illuminatio, se esse locutionem Dei, quomodo autem Deum per proprias species ostendit? & si recurras ad hoc, quod sufficiat ut illuminatio per species alienas obliquum locutionis repräsentet, ex eo sequitur ipsum Deum dixit, quod format actum fidei, non nosci per species proprias, cum obliquum locutionis Dei, non noscatur per species proprias. Rursus sic ut ipsum concipere illuminationem, quæ sit locutio Dei, in oblique importando Deum, ita possum eandem concipere sub his terminis. Deus hoc loquitur; quo casu, si per species proprias non noscitur Deus, nec per proprias species noscitur illuminatio adæquate sumpta, licet intuitiva & experimentalis notitia, nec per species alienas, experiar me id noscere, quod nosci per species alienas; per quod etiam responderi potest ad confirmationem secundam & tertiam. Unde experimentalis notitia illius locutionis, determinat quidem intellectum ut necessario assentiatur se illam habere, sed non determinat ad objectum, ad quod manu dicit, cùm Deum loquentem per species proprias non ostendat, nec adferat Principium lumine naturæ notum, aut aliquid proximè illi coniunctum, quod requiritur ad evidentiam.

INSTANT Tertiò Insuper. Omne judicium, quod & quatenus reflectit in se ipsum, quoad hanc

R. P.
THOMAS MLOD
ZIA NOWSKI
Tom. I. e. Z:
D. VI

hanc reflexionem, est evidens. Ergo etiam omnis apprehensio, quatenus reflexa in se ipsam, est etenim apprehensio evidens. Atqui apprehensio evidens quam evidens, rapit intellectum ad assensum. Ergo si illuminatio est reflexa in se ipsam, erit evidens, & rapiet intellectum.

RESPONDETUR. Judicium quoad experimentalem sui notitiam, semper est evidens, quia tamen ipsum objectum circa quod est, potest non representare per species proprias, ideo adhuc telinquitur locus actui obscuro & inevidenti, non quidem circa judicium, sed circa objectum judicii. Hinc & illa illuminatio, quoad reflexionem circa se, erit evidens, & attracta notitia experimentalis; quia tamen objectum ad quod illuminat, non representat per species proprias, relinquitur adhuc locus inevidentiae. Et ita cum dico. Deus est Incarnatus, habeo intuitivam notitiam me hoc dicere, & tamen hoc non obstante, auctor fidei circa incarnationem, est obscurus, eò quod nec Deum, nec Incarnationem, per proprias species noscam, ita & in praesenti.

IMPUGNAT Quartò. Per hanc Illuminationem amittit Propositio Ecclesiae, facta per Parochum, rationem Locutionis Divinæ, quod est contra Scripturam dicentem: Qui vos audit me audit.

RESPONDERI potest. Sicut propositio Parochi, non excludit per Haunoldum etiam motiva credibilitatis, ne sint locutio DEI, ita nec excludet illuminatione, ne Propositio Parochi, sit Dei Locutio. In principiis autem nostris propositio Parochi, non est Locutio DEI, sed Propositio, quid fuerit locutus DEUS.

IMPUGNAT Quintò. Admissa hac illuminatione inciditur in errorem de Spiritu privato, quem Hæretici prætendunt.

RESPONDETUR. Cum etiam Haunoldus admittat illuminationem Spiritus Sancti, ostendere debet, cur non coincidat cum errore de Spiritu privato.

Hactenus dicta refutata sunt abstrahendo à sententia Pallavicini, & solùm attendendo, ne torqueri possint ad impugnandum prærequisitum Credendi, quod est Spiritus Sancti illuminatio. *Ceterum illa Explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia contra illum faciunt argumenta aliqua, contra explicationem Perez posita. Dicam enim nullum posse esse Hæreticum materialem, aut nullum hæreticum ex rudibus; si enim dictat illi Spiritus Sanctus, æquè ac nostro rudi, hoc esse Deum locutum, & quidem dictione, ut vox non hominem sonet, tunc revera rudis hæretorum, non erit hæreticus; sequetur enim vocem Dei superhumanam, si autem non habebit talis locutionem & tamen crederet objecto non revelato, revera non erit materialis, sed formalis

Hæreticus. Quærendum item erit in rebus dubiis; An scilicet illæ sint revelatae, quærendum inquam erit doctioribus, an circa hoc experiantur vocem superhumanam rudes? Tum quia cum experiendo nemo possit internoscere actum supernaturale. Ergo etiam nemo experiendo, potest certò & infallibiliter scire, vocem aliquam esse superhumanam, transfigurante sese Dæmone in Angelum Lucis. Et certè contendant inter se æqualis capacitatis duo rudes, Catholicus & Hæreticus, obtendant uterque sentire de suis articulis vocem superhumanam, quid adferet Catholicus rudis, aut etiā pro Catholicis rudi Doctor Catholicus, quo ostendat vocem in rudi auditam, fuisse superhumanam. Tum quia explicari hoc ipsum deberet, quomodo si aliqua vox dicat: *Ego sum vox inimitabilis à natura*, non possit illam imitari natura: & si hanc genericam locutionem, *Ly Vox inimitabilis à natura* naturaliter, dum disputamus, intra nos experimur, cur similis in dividuo non possit esse locutio, quæ le dicat inimitabilem à natura, & tamen naturalis. Addo, si hæc illuminatione reflexè cognita, habet eandem vim causandi Judicium credibilitatis, quam habent vim, motiva credibilitatis; sicut motiva adferunt rationem inducitivam ad illud judicium formandum, ita & hæc illuminatio deberet adferre motivum: quod hæc explicatio, non tangit.

Tertius Modus.

EXPLICAT Tertiò Esparza & dicit Autorem sufficiētem Propositionis credendorum, non solùm debere esse missum à Deo mediátè vel immediatè, sed etiam loqui debere, tanquam missum à DEO. Hæc locutio propria Ministri, ut missum à Deo, est supernaturalis extrinsecè quoad modum; quatenus oritur à fide supernaturali, doctrinæ divinitutis revelatae. Demum conferenda erit ista locutio quoad modum supernaturalis, cian simili quoad emittentem locutione pura naturali etiam extrinsecè, & quoad modum. Locutio purè naturalis gignit in audiente naturaliter benè disposito, cognitionem conceptus naturalis, cui substituitur eadem Locutio. Locutio autem extrinsecè & quoad modum supernaturalis, quia substituitur conceptui supernaturali loquentis, connexo essentialiter cum revelatione Divina, & approbatione Ecclesiae, gignere potest in audiente, supernaturaliter disposito per Lumen fidei, & infusionem Spiritus Sancti, cognitionem conceptus ejus supernaturalis, qui est forma extrinseca, distinguens veram DEI locutionem externam, à falsa. Adest ergo semper Discerniculum verae Dei locutionis à falsa, imperceptibile quidem naturaliter, ut pote proprium idiomatis supernaturalis, perceptibile vero per supernatu-

(n) 4 ralem

ralem illustrationem, quæ tamen ipsa illuminatio, nihil præstare posset, si non præter locutio exterior, informans phantasiam, & dependenter ab illa per trahens sūtellectum, ad inspectionem conceptionis interioris præexistentis, re ipsa, in loquente. *Hec explicatio*

NON SATISFACIT Primò. Quia ipsum punctum de quo quæritur, nempe quo motivo credibilitatis moveantur rudes non explicat. Tum quia Concedo auctorem sufficientem Propositionis credendorum debere esse missum à Deo, saltem mediately, sed quærere restat; cùm hoc sit etiam objectum fidei, quod hic sit missus à Deo saltem mediately, quale sit discernitulum illius in rudibus, præcipue in Principiis istorum, qui tantum tribuunt propositioni Patrochi, & cùm, non solum sit objectum fidei, quod hæc locutio sit locutio missus à Deo, sed etiam quia hic ipse est mediately missus à Deo, pro illo priori, pro illo Antecedenti, quo præter suæ locutioni (& tamen pro illo priori jam est missus à Deo, & jam hoc est objectum fidei;) quodnam sit Discerniculum? Tum quia, Cùm possit esse locutio erronea, quamvis orta à fido supernaturali, ut cùm assereret quis: sicut sunt tres Personæ Deitatis, & non plures (cujus rei notitia penderet à fide supernaturali trium & non amplius Personarum) ita etiam tres esse Deos & non plures: quod erit discerniculum, hunc non loqui tanquam missum à Deo, licet illius doctrina oriatur à fide supernaturali doctrinæ divinitus revelata, de tribus & non amplius Personis. Tum quia. Concedamus quod locutio pure naturalis gignat in audiente cognitionem conceptus naturalis, & quod locutio extrinsecè supernaturalis gignat in audiente bene disposito supernaturaliter, cognitionem conceptus supernaturalis: quærere restat quod sit discerniculum, quod hæc locutio naturalis, hæc supernaturalis quoad modum? quod item discerniculum, quia ego auditione mea pertingo, ad conceptum non naturalem sed supernaturalem? & cùm hic conceptus sit connexus essentialiter cum revelatione Divina, quod est discerniculum hujus ipsius fidei Divinæ? neque id supponi debuit, sed explicari quodnam sit talis fidei discerniculum? Tum quia quærere restat quodnam sit discerniculum licet imperceptibile naturaliter, quod sit proprium idiomaticum supernaturalis, & quod Sathanas transfigurans se in Angelum Lucis, imitari non possit. Tum quia. Ipse explicans, vel in se expertus est hoc idioma vel in aliis, si in se? Ergo hoc non erit discerniculum rudium: si in aliis, si potest experiri quis, se attingere ad conceptum supernaturalem ipsius proponentis, hocque explicare potest, ergo & illud idioma explicare poterit, saltem objectum illius explicando. Tum quia. Afferat hæreticus se instigari ad suum articulum fallum, modo imperceptibili, sitque revera illusio, quæ in

Dæmonis, extraordinariè operantis, malitiam, referri possit: Catholicus etiam rudis, dicat le imperceptibile quidam sentire, & inexplicabile naturaliter; quod erit discerniculum, illum quidem non habere legitimum Judicium, hunc habere? Tum quia. Concedo interim debet fieri inspectionem conceptus interioris præexistentis in loquente, quodnam erit discerniculum, conceptum interiorum, esse conceptum fidei & non erroris, esse supernaturale & non naturale, ut interno scaturit, non naturaliter supernaturali conceptui, substitui hanc locutio-nem.

NON SATISFACIT Secundò. Ratione Principiorum quæ supponit explicans. Tum quia si non aliunde desumatur supernaturalitas extrinsecæ quoad modum, nisi ex eo, quia oritur à fide supernaturali doctrinæ divinitus revelata, dicendum erit omnes Hæreses, esse supernaturales extrinsecè quoad modum, quia omnes oriuntur à fide supernaturali doctrinæ divinitus revelata: sumunt enim ortum ex Evangelio, mè intellecito, traditione derorta &c. Tum quia, hoc quod est oritur illam locutionem à fide supernaturali doctrinæ divinitus revelata, quarto, illa fides vel est ipsius loquentis vel aliorum: non ipsius loquentis, quia potest aliquis bene, & usq; ad eventum, proponere verum articulum, licet ipse illi discredat, aut tunc, dum de illo loquitur, non habeat conceptum, seu fidem supernaturalem. Si autem habet ortum à fide supernaturali aliorum, quomodo verum erit, quod audiens pertingat ad conceptum supernaturalem, quem loquens haberet de objecto, cum vera illum non habeat. Tum quia cum possit esse simillimus actus fidei naturalis cum actu fidei supernaturali, excepto principio *A quo*, discerni non poterunt, quomodo ergo supponit explicans, conferri posse locutiones illas, nempe naturalem & supernaturalem quoad modum. Tum quia etiam locutio quæ appellatur extrinsecè & quoadmodum supernaturalis, in homine supernaturaliter disposito, potest gignere cognitionem non nisi naturalem. Concionetur enim pius Concionator, probet ex revelatione, Deum esse sùmè bonum, audiant illum illustrati fide; omnes ne eliciant amorem supernaturalem? Et si ita est, cùm testetur Scriptura: Qui diligit non manet in morte, scilicet omnes esse in gratia. Ergo si tunc, non gignatur amor supernaturalis, poterit etiam non gigni cognitione supernaturalis. Tum quia probandum fuisset ratione aut experientiæ, pertingere posse aliquem ad conceptum alicujus, distinguendo quod ille non mentiatur, reveraque talem conceptum de objecto formet, qualem proponit, itemque quod ipsam conditionem supernaturalitatis attingat, in ea que intueatur, hanc locutionem, huic Conceptui supernaturali substitutam esse; & si literis instituti, dum aliquid de novo

R. P.
THEODO
zianowski
Tom. I. e. Z:
I. D. VI

Disputatio IV.

15

novo discunt esse de fide non experiuntur se pertingere ad conceptum dicentis supernaturalem, & quod hæc locutio sit substituta conceptui supernaturali, quæ ad hoc pertingere poterunt Rudes?

NON SATIS FACIT Tertiò. Quia instantia de locutione naturali allata habet suam difficultatem. Tum quia locutio externa ostendit quidem hoc concepsisse loquentem quod loquitur, sed non ostendit, quod revera ita sentiat, & quod verè loquatur. Ergo etiam locutio quoadmodum supernaturalis, licet ostendat concepsisse dicentem, hoc, quod loquitur dicens, sed non ostendit conceptum supernaturalis, de illo objecto. Tum quia cùm non possit esse perceptio locutionis naturalis, alia, nisi naturalis, seclusa revelatione, benè inseritur quod locutio naturalis, gignat cognitionem naturalem, conceptus dirigentis illam locutionem; sed unde oritur ut Locutio supernaturalis quoad modum, substituta conceptui se dirigenti, gignere debeat nonnisi cognitionem supernaturalem? Tum quia duo hæc distinguenda sunt. Pertinentia ad conceptum dirigentem locutionem de vero articulo; deinde pertinentia ad ipsum conceptum supernaturale de objecto, si est de objecto conceptus supernaturalis ad quem pertingatur, inferetur in dubiè, illum esse veræ fidei articulum, supposito quod non possit dari error supernaturalis. Sed inde jam sequitur, non posse ullum Prædicatorem mentiri, eò quod rudes audiens, pertingat ad conceptum supernaturalem. Rursus si indagare voluero articulum controversum, sufficerit me niti adhæbendum de illo conceptum supernaturalem, poteroque de illo Articulo conceptum supernaturale habere, quantumvis non erit decisus, si particulariter pro me habuero sufficientia motiva, quod sit revelatus, defactoque sit revelatus. Proponendus ergo erit ille Rudi, & tunc si rudes pertingat ad conceptum supernaturale loquentis, erit ille articulus de fide; quæ probatio. An id sit Articulus fidei, videtur esse absurda. Quod si sufficit pertingere ad conceptum solum dirigentem locutionem, cùm haec directiva notitia, possit esse communis errori, qui trahet secum supernaturalitatem? habebitque viam gignendi in audiente cognitionem supernaturalem? qui audiens, mirabilius operabitur extra se, quæ intras, nam extra se internoscet conceptum supernaturale loquentis, & in se, non internoscet, an cognitionem habeat supernaturalem.

Quid tenendum.

ASSERO Primò. Non esse Juris Theologici discernere, quo defacto & in Individuo motivo credibilitatis moveantur Rudes. Ratio. Tum quia est hoc, de interno actu vaticinati, nam non

potest actus internum nosci aliter, quæ per revelationem, nisi ipse actus, ex effectu extrinsecus, connexionem habente cum actu interno, pernoscat, & ita ex effectu qui est Locutio, interno se relinxisse in mente, ea, quæ dictione expressa sunt. Opus item artificiosum, prodit ideam internam. Quia autem nullus effectus extrinsecus est, qui ostendat, quod sit connexus cum hoc defacto & in Individuo motivo, ideo quod aliquis rudes hoc motivo moveatur, ad pertingere non est juris Theologici. Tum hoc quia non est juris Theologici dicere, quod hæc classis Doctorum, vel mediocriter Doctorum, vel hujus nationis Fidelium, hoc in individuo motivo moveatur. Ergo neque est juris Theologici dicere, quod hæc classis fidelium rudium, hoc defacto motivo moveatur. Tum quia ipsi rudes interrogati de suis inducitivis ad fidem, hic quidem sic, ille aliter responderet. Ergo etiam ad experientiam attendendo, non est juris Theologici, unum aliquod in individuo, & defacto posse motivum.

ASSER Secundò. *Essere* juris Theologici ostendere motiva credibilitatis, quibus defacto possint moveri Rudes. Ostenderuntque Theologi hæc motiva esse motiva credibilitatis, communia illis, cum doctis, & tota residua Ecclesia. Et quia à facto ad potentiam est legitimus recursus, posse hoc facere Theologos, rectè ostendit, per ipsa motiva credibilitatis, quæ collegerunt Theologi. Quod autem hæc motiva sint etiam pro rudibus. Ratio est. Tum quia si essent distincta motiva illa, vel essent evidenter vel minus evidenter, si evidenter: Ergo & certiora; nam in assensibus talibus, evidenter à certitudine non separatur: adeoque etiam doctis convincendis magis apta, quæ defacto proponuntur à Theologis, eò quod major evidenter & certitudo magis sit convictiva intellectus Doctorum, ceteroqui facilius inventivi objectionum in contra. Si autem sunt illa motiva inevidenter, minus erunt apta convincendis rudibus, quia illorum capacitas, non nisi ad evidenter est. Est quidem verum magis illos moveri particularibus, quæ universalibus veritatis, minus item illis posse objicere, ceterum ut penetrant, majori evidenter indigent. Tum quia Syllogismi naturalissimi Rudium, defacto innituntur iisdem Principiis quibus Syllogismi Doctorum, morales etiam demonstraciones, ut quod hæc Mater diligat hunc filium, conficiuntur à Rudibus, ex iisdem principiis moralibus. Ergo idem dicendum de motivis credibilitatis. Tum quia interrogati fideles rudes cur nolint fieri lectarii, adferunt semper (ut experientia ostendet) aliquod ex motivis credibilitatis, quæ sunt Communia Doctis; dicentes, non est apud illos feria sexta, nec quadragesima, est apud illos Sacerdos ita maritus ut ego, quibus simplicibus terminis innuunt motivum

tivum credibilitatis Sanctitatem Ecclesie. Reponit alius, ita mei Patres & Avi tenserunt, per quod trudis sufficienter innuit, se moveri, successione fidei perpetuam, sedemque suam non noviter, sed ab anno, & a Christo incepisse. Erit etiam qui dicat nunc apud illos sic, nunc ita in delubris sit: (lingua enim nostra non eodem modo appellat haereticorum tempa ac Catholica, ideo ut ipso Ly: Delubra) antea non habebant imagines, modo habent, antea non admittebant auricularē confessionem, nunc admittunt; & his aliisque modis explicante non esse in illis Ecclesiam unam, & cetera similia.

ASSERO Tertiō. Licet rudes defacto moveantur motiis credibilitatis iisdem, quibus docti, nihilominus longe alia methodo. Et hoc ex duobus constabit, imprimis quia interrogati rudes, semper adferent aliquod motivum, revocabile ad motiva superioriū allata. Deinde quia hoc ea amplitudine & energia non explicabunt & explicant docti. Et certè quamvis ea subitate, quam & ingenium, & artificium Logicum præmonstrat, non promunt suos Syllogismos rudes, ut promunt Docti; nihilominus revocabilitas illa ad principia Lumine naturae nota, ostendit illos moveri iisdem Principiis: ita Revocabilitas ad principia moralia, ostendit illos moveri iisdem motiis credibilitatis, quibus moventur Docti.

Cæterum ostendendum adhuc venit quæ sit differentia motivorum credibilitatis, quibus moventur rudes Haeretici, materiales tamen, à motiis quibus moventur rudes Catholici. Dicique potest quod simili methodo moveantur utriusque fortis rudes, & quidem ex eo, quia si possunt docti illorum, materiales tamen Haereticci, iisdem motiis credibilitatis moveri, quibus & docti Catholici, si item possunt moveri eodem Evangelio, si item ipsa motiva sunt universalia, non appetat in ipsis motiis diversitas, sed tota erit in illegitima applicatione motivorum, quia etiam est illegitima applicatio Evangelii.

ASSERO Quartō. Deferendum multum esse securitatem iudicandam, quæ rudes Catholici, ex gratia Salvatoris, freti, procedunt in imperando sibi Actum fidei. Quam securitatem, priores illæ explications, semper innuebant, licet variis viis, quæ securitas, licet sub aliqua persona & largahabatur in materialibus haereticis, longe tamen tenaciori & magis satisfactivo modo, habetur in Rudibus Catholicis; ita, ut si daretur intuitiva notitia securitatis, quam habent materiales haereticci, cum securitate rudium Catholicorum, major illa adverteretur, exigente illam ipsa connexione cum objecto revelato, & illuminatione Spiritus Sancti: de qua infra. Et hoc puto significare illam doctrinam Perez; quod sine miraculo non possit fieri ut creditur quis res obscuras, sine dubitatione. Innuit

item & illa propositio Pallavic: quod audire vocem superhumanam. Innuit idem illa Propositio Esparza quod rudes audiant idioma (idem dic de doctis Catholicis) proprium locutionis supernaturalis. Certè enim insignis securitas est, habere magna quidem ex objecto, sed non ex modo apprehensionis motiva credibilitatis, nihilominus credere securissime revelationi; & sicut dixit Augustinus: Magnum esse miraculum si sine miraculis dicatur fides Catholica propagata, ita magnum est miraculum, & Dei loquentis opus, evidenter motiva credibilitatis modo rudibus debito penetrare, & tamen evadere ad actum credendi, cum tanta prævia securitate. Per quod videtur etiam fierisatis, doctrinæ illorum Magistrorum, in principali hoc punto, concordanti.

ASSERO Quintō. Securitatem hanc, sapposita connexione cum objecto revelato, principaliter perdere, ab illuminatione Spiritus Sancti. Quam si in doctis, multo magis in rudibus est necesse admettere: & Ratio est. Quia cum illa securitas in re tanti momenti non possit referri in modum versandi rudium, circa motiva credibilitatis, adeoque in aliquod naturale, referri debet in principia supernaturalia, nempe in illuminationem Spiritus Sancti, tenentem se ex parte intellectus, & Piam affectionem ex parte voluntatis.

Necessitas hujus illuminationis in universum colligi potest ex auctoritate.

PRIMA Auctoritas S. Thomæ 22. q. 2. An. 9. ad 3. *Inducitur (supple credens) auctoritate Divine doctrine, miraculis confirmata, & quod plus est, interiori instinctu Dei movensis, ideo non leviter credit.* Ubi nomine instinctus S. Thomas, illuminationem Spiritus Sancti & Piam affectionem intelligit. Requiriturque illa ultra motiva externa credibilitatis, quia est ultramiracula. Illud autem Ly *Quod plus est, non dicit comparationem, majusne sit quid miraculum, an ille instinctus, sed solum dicit, superaddi etiam miraculis instinctum Dei, illoque compleri crediturum, in securitate quadam, ita ut hic instinctus paterveniat, etiam in auctoritate Ecclesie acceptanda.* Nec dicendus est leviter credere, qui nixus motiis credibilitatis, sine hoc instinctu crederet, defacto enim non est crediturus, & si sine instinctu Dei crederet, non crederet supernaturaliter.

RESPONSET Haunoldus. Hoc solum significari à S. Thoma, quod leviter crederet, qui non examinatis motiis credibilitatis, sine omnibus distaminis prudentia crederet, cum requiratur judicium prudentiae, seu judicium credibilitatis proponens obligationem & honestatem credendi: & hoc sit per Instinctum Spiritus Sancti, nempe per primam gratiam & auxilium supernaturale, ita ut supernatura fidei in Lumen super-

R. P.
THEODO
ZIANOWSKI
TOM. I. ET Z:
D. VI

supernaturale, tanquam causam efficientem referatur.

CONTRA. Concedo quod leviter crederet, qui sine dictamine prudentiae crederet, sed querere restat, an non ex mente S. Thomas (verbis illis indicata) constet, quod post judicium prudentiale de illis miraculis confirmantibus fidem, succedere debeat ipse instinctus Spiritus Sancti, cum de illo tanquam de aliquo distincto dicat S. Thomas illud *Ly & quod plus est.* Rursus non appetat cur ille instinctus debeat concipi per modum causa efficientis. Concedo quidem quod Lumen supernaturale hoc est Lumen fidei, concurrat ad Actum credendi in genere causa efficientis, sed quia ille instinctus praecedere debet ipsammet fidem, & est per modum Actus, quia (in multorum principiis) producit Actum fidei?

SECUNDA. Auctoritas est Arausianus quod Canone 5. sic habet. *Ad consentiendum cogitationi salutari, est necessaria illuminatio & inspiratio Spiritus S. & quia velle credere est cogitatio salutaris, praecedet illam illuminatio Spiritus S. videturque idem innuere Tridentinum dum can. 3. de Justif. requirit prævenientem Spiritus S. inspirationem.*

TERTIA. Auctoritas est S. Augustini. epist. 107. ad Vitalem. *Non ideo inquit preparat Deus voluntatem, quia legem atque doctrinam, libero ejus arbitrio adhibet, sed quia vocatione illa sancta, sic ejus agit consensum, ut etiam accommodet assensum.* Ubi per vocationem sanctam intelligit illuminationem & Piam affectionem. Innuitque hoc & alii locis, ubi censet nos interius doceri, loqui nobis Patrem in abscondito, &c.

DIFFICULTAS III.

De Judicio circa motiva credibilitatis.

SUB hoc titulo queretur. An judicium circa motiva credibilitatis, sit naturale an supernaturale. Esse naturale docet Suarez; sed requirit insuper illuminationem in entitate supernaturalem Kon. d. 13. dub. 3. ponit in hoc judicio supernaturalitatem nonnisi quoad modum. Naturale id esse judicium vult Amicus. d. 3. Sect. 5. num. 113. Affirmat esse supernaturale Lugo. d. 11. Sect. 1. cum Hurt. Rip. d. 14. num. 39. Procedit autem haec difficultas in suppositione quod illud judicium non eliciatur à fide Divina: si enim ab illa eliceretur, hoc ipso esset supernaturale; quia concursus potentiae supernaturalis, connaturaliter non potest producere, nisi effectum supernaturale.

DICENDUM est. *Judicium de motivis credibilitatis esse in entitate naturale.*

PROBARI solet Primo. Judicium illud est ex motivis in entitate naturalibus. Ergo est & ipsum naturale.

RESPONDERI potest. Negando Consequentiam: quia supernaturalitas non desumitur ex motivo.

CONFIRMATUR. Illud judicium etiam in hereticis reperitur. Ergo appetet illud esse naturale.

RESPONDENDI potest. Hoc argumentum multum probare, quia probaret etiam assensum ob veritatem primam, esse naturalem, quia hic habetur etiam in hereticis saltē stricte.

PROBAT Secundo Kon. Si illud judicium esset supernaturale, elevaremur illo ad statum supernaturalem & vitam, atque ita fides non esset fundamentum & initium vitae supernaturalis, quod est contra August. epist. 105. & alios PP.

RESPONDERI potest. Hoc argumentum multum probare: quia probaret quod voluntas credendi antecedens actum fidei non sit supernaturalis, cum tamen id doceat Kon.

PROBATUR Secundo. Patres intelligentes, non de sola præcise fide, sed de tota illius conconomia, adeoque de illa complete sumpta.

CONFIRMARI potest ex Suar. Si illud judicium esset supernaturale, velesset liberum vel necessarium? si est liberum. Ergo processit ex imperio voluntatis, hoc imperium vel præcessit judicium liberum vel necessarium. Si liberum. Ergo antecessit ante illud aliud judicium, & sic in infinitum; si necessarium. Ergo & illud judicium, de quo disputat argumentum, est necessarium, necessarium autem esse non potest, quia necessitatem causat sola evidentia, quae est naturalibus, desumitur enim ex motivis naturalibus.

RESPONDETUR. Quamvis concedatur illud judicium esse necessarium, non sequetur illud esse naturale, ex eo, quod innaturus motivis naturalibus: quia supernaturalitas non stat motivi.

PROBATUR Tertiò Conclusio Argumento negativo. Sicut non sunt multiplicanda entia sine necessitate, sicut nec dignificanda, nec in altiori ordine reponenda; Nulla autem est necessitas attollendi judicium ad ordinem supernaturalem, ut ostenderet solutio Argumentorum.

CONFIRMATUR. Quia si ponatur Illuminatio Spiritus S. præter illud Judicium de motivis, non erit ulla necessitas ponendi supernaturalis illius judicii. Quod autem debeat poni illa illuminatio exprestè docet Arausianum can. 5. *Ad consentiendum cogitationi salutari, est necessaria illuminatio & inspiratio Spiritus S.* Confirmaturque Ratione, quia impossibilis est transitus à contradictorio ad contradictorium sine sufficienti mutatione, adeoque à ratione non convicti via rationem convicti; sed positis quibuscumque motivis credibilitatis, corundemq; apprehensione potest unus convinci, alter non convinci: quæ enim in hoc implicantia. Ad quem transi-

situm

scum non potest alia assignari mutatio, nisi illuminatio Spiritus S.

OBJICIT Primò Lugo Auctoritatem Sacram. **RESPONDETUR.** Illa omnia intelligenda esse de illuminatione Spiritus S. quæ insuper à nobis requiritur, eaque supernaturalis.

OBJICIT Secundò Idem. Ad voluntatem supernaturalem sufficit cognitio naturalis. Ergo & ad alias omnes volitiones supernaturales, sufficit cognitio naturalis, & tamen, sicut ad amorem voluntatis non sufficit phantasia cognitio; ita nec naturalis notitia, sufficiet ad imperium supernaturale.

RESPONDETUR. Non tenere argumentum, quia insuper admittimus illuminationem supernaturalem.

INSTAT Primò. Vel illa illuminatio sola absq; ullo judicio sufficit, ad volendū credere vel non sufficit? & quidem non videtur sufficere Suario, quia ad hoc ut voluntas moveatur honestè & prudenter, necessaria est, & sufficiens apprehensio objecti, & judicium, quod expediat credere. Consequenter, cùm judicium istud sit naturale, ipsa simplex apprehensio, debet esse supernaturalis, consequenter solum judicium non sufficiet. Si autem non sufficit illa apprehensio sine judicio, non erit ratio, cur magis apprehensio, quam judicium debeat esse supernaturalis. Imò magis requiritur supernaturalitas in judicio: quia apprehensio non movere proximè voluntatem, sed mediare, quia proponit objectum, de quo formari debet judicium.

RESPONDETUR. Ordinariè loquendo non sufficit sola illuminatio Spiritus S. licet posset sufficere, utente videlicet Deo ipsis visibilibus ad invisibilia, ut ita suavius inducantur homines ad credendum. Posito, quod illa illuminatio, sit nonnisi simplex apprehensio, est ratio, cur potius illa sit supernaturalis, quam illud judicium: quia de illa illuminatione enuntiant PP. quod sit ex gratia, quod non dicunt de illo judicio. Cæterum etiam illa illuminatio ex infra dicendis, potest esse judicium, & non simplex apprehensio.

INSTAT Secundò. Objectum illius illuminationis potest terminare actum judicij supernaturale; & cùm omnis apprehensio apta sit generare actum Judicij circa illud objectum; etiam illa illuminatio, quæ dicitur esse simplex apprehensio, generabit judicium supernaturale.

RESPONDETUR. Non bene urgeri, ex eo aliquem actum esse supernaturale, quia objectum illius, potest terminare actum supernaturale; quia objectum quod est definitio, hunc actum: *Definitio est clarior suo definito* posset terminare supernaturale; neque tamen defacto supernaturale terminat: quia nullum est de hoc in Scriptura & PP, rationeque manifesta indicium. Et quamvis apprehensio, sit nata generare judicium, quia tamen non generat illud esse-

activè, nondum sequetur supernaturalitas judicij, circa motiva. Sed etiam in præsenti ostendi potest judicium supernaturale, genitum ab illa apprehensione supernaturali, nempe judicium, quod est actus fidei. Denique ut inui, potest dici illam illuminationem esse judicium, quod moveare potest ad assentendum Deo dicendum jam judicatur prudenter, hoc eum dixisse.

INSTAT Tertiò. Ad voluntatem supernaturalem credendi, sufficit judicium naturale interveniente illuminatione supernaturali. Ergo idem dici posset, de aliis supernaturalibus virtutibus.

RESPONDETUR. Disparitatem esse: quia in ordine ad agendum aliarum virtutum actus, non habetur fundamentum ullum, intervenire duplicum actum; sed intervenit nonnisi unus, qui cum debeat esse proportionatus voluntati supernaturali, infertur benè, debere illum esse supernaturale. Jam autem cum habeatur fundamentum, prater judicium de motivis creditibilitatis, intervenire illuminationem Spiritus Sancti, ex altera parte cùm nullum fundatum urgeat utrumque hunc actum supernaturalisandi, imò obest principium, ne dignificantur entia sine necessitate; sit ut nonnisi illuminationi supernaturalitatem tribuamus.

OBJICIT Tertiò Rip. d. 14. n. 39. Ex auxilio gratiae habetur scire & cogitare, illuminare & illustrari; hæc autem pertinent ad judicium potius quam ad apprehensionem: scire enim quid agere debeamus, solius judicij est: rem enim propriè non scimus, nisi judicando.

RESPONDETUR. Argumentum non esse contrarios, saltem eo catu, quo ponatur illa illuminatio esse judicium. Sed insuper non convincit: quia PP. non agunt de illuminatione per motiva creditibilitatis, sed de alia à nobis admissa. Immerito etiam supponit, scire, deberi nonnisi judicio formalis. Nam inter modos scienti, est definitio, quæ non est judicium. Quanquam ipsum illud judicium de motivis, potest appellari Gratia cum addito, hoc est ordinis naturalis.

INSTAT Primò Rip. Non solum apprehensiones, sed etiam judicium, regulans affectus supernaturales, pertinet ad auxilia gratiae, quibus iudicis annumerandum est creditibilitatis judicium, cum nulla appareat inter illud, & alia iudicia distinctio.

RESPONSUM ubi soluta Objectio secunda, & Instantia tercia supra.

INSTAT Secundò Idem. Quamvis affectus supernaturalis, possit esse ex sola simplici apprehensione supernaturali; id tamen ordinariè non fit.

RESPONDETUR. Concedendo, quod ordinariè illuminatio sit judicium respectu imperii actus fidei, licet non respectu ipsius immediate actus fidei, de quo infra.

INSTAT Tertiò. Si tale judicium esset naturalis

R. P.
THEODO
zianowski
T. m. k. Z:
D. VI

tales sequeretur ex nobis esse fidei initium, quemadmodum esset ex nobis initium Charitatis: si assensus fidei praevious ad illam, esset naturalis.

R E S P O N D E T U R. Non erit ex nobis initium fidei: quia requirimus insuper supernaturalem Illuminationem. Quando autem dicunt PP. Non esse initium salutis ex nobis, non hoc dicitur, ut naturalia omnia adjumenta excluant, sed quod illa naturalia, non promoveant nos in vitam aeternam; & non sint actus sicut oportet. Et sicut a charitate, non excluditur notitia naturalis, quod Deus sit infinitè bonus: quia illa notitia, non admittitur tanquam quid promovens nos in vitam aeternam, nec est actus sicut oportet. Ita & in praesenti paritas non tenet: quia illud judicium de motibus, non nos promovet in vitam aeternam, nec est actus sicut oportet.

O B J I C T U R Quartò. Illud judicium naturale, vel est liberum vel necessarium, non liberum, quia innititur principiis evidenteribus, & si est liberum, apparet quod non sit certum. Siquidem ad se eliciendum indiget imperio voluntatis, & non habet infallibilia motiva. Non etiam illud judicium est necessarium: quia per ordinem ad illum finem, ad quem exigitur, non videtur habere commensurationem & proportionem, idque ex eo; quia illud judicium ordinatur ad imperium auctus certissimi & certioris praese; quomodo ergo illi proportionatur?

R E S P O N D E T U R. Illud judicium, sicut & alia evidentia moraliter, esse judicium necessarium moraliter. Quod autem attinet: An illud judicium sit proportionatum illi imperio, distinguenda erit proportio in genere entis & ordinis, & haec non habetur in judicio naturali, de motibus credibilitatis, & inter imperium supernaturale. Deinde habetur proportio in illo judicio, non hoc sensu, quasi illud judicium, sit motivum assensus fidei, & quasi pro motivo fidei praesenter ipsa illa motiva, quibus moveretur, sed habet proportionem praestandi, quod possit prudenter illos auctus elicere homo, respiciendo illud motivum, quod est, Deus dicens.

O B J I C T U R Quintò. Irexplicabile esse, quid sit illa illuminatio, posito, quod sic, quid distinctum, à judicio de motibus.

R E S P O N D E T U R. Non esse inexplicabile. Quod ut fiat.

Notantur quedam de Illuminatione Spiritù Sancti.

N O T O Primò. Ex supremo quod Deus habet iure & dominio in creaturam, fundatur in Deo potestas utendi creaturā prout libuerit, idque ex ipsa definitione domin. i. Et quia dato creaturā rationali libero arbitrio, nondum se spoliavit dominio creaturæ, etiam stante ipsius libertate: hinc stante etiam libertate creaturæ, necdum se spoliavit potestate utendi creaturā intellectuali,

ut illi libuerit; quia verò inter creatura numeratur Intellectus & Voluntas, fit ut dominium DEI, etiam in intellectum & voluntatem extendatur, consequenter habebit Deus potestatem utendi illis, ad usus liberos ut libuerit, intacta voluntatis libertate, & inviolato modo agendi, debito intellectui. Porro ad hoc utatur Deus voluntate creataria ordine ad actus gratiosos, exhibet illi auxilium efficax, de quod alias. Ut autem Deus, stante debito modo agendi intellectui, dominum suum in illum exerceat, utaturque illo ut libuerit, habet illuminationes, sive illæ sint apprehensio supernaturalis, & cogitatio in nobis, sive nobis, sive per cogitationes, quas in alio ordine, dicebat Arist. in iuncta bona fortuna, offerendo etiam interdum concursum, etiam adjudicia supernaturalia, quando requiruntur.

N O T O Secundò. Ad duplē finem posse comparari illuminationem Spiritū S. **P R I M Ó**, In ordine ad fundandum imperium voluntatis, quo imperat voluntas intellectui actum certissimum fidei. **S E C U N D Ó**, Potest comparari illuminationem Spiritū S. in ordine ad ipsum assensum fidei exhibendum: comparata illuminat Spiritus Sancti in ordine ad imperium voluntatis, habet pro objecto honestatem imperii illius, in circumstantia motivorum credibilitatis. Jam autem comparata illuminatio ad ipsum actum fidei, versatur circa honestatem assentiendi veritati primæ. Et quidem sic posse comparari illam illuminationem ratio est: quia ad utrumque illud extendi debet, & quidem quod extendatur ad assensum Fidei fundatur maximè in PP. qui Fidem Divinam docent pendere ab illuminatione Spiritū Sancti: quod accipi simpliciter non posset, si requiri retur illa, non nisi ad imperium voluntatis quod ipsum imperium non est fides. Requiri autem etiam illam illuminationem ad imperium voluntatis. Ratio est, quia judicium solum de motibus credibilitatis, est improportionatum imperio supernaturali, quod debet intervenire.

N O T O Tertiò. An illa illuminatio Spiritū S. (pro utraque parte circa quam versatur) judicium sit, an verò perficiatur sola apprehensione. Universalis regula tradit non potest. Nam illa illuminatio, quæ repræsentat honestatem imperii, potest esse simplex apprehensio, casu quo voluntas possit ponere etiam deliberatum actum, non nisi illuminata simplici apprehensione. Quod si requirit voluntas deliberata, etiam judicium, tunc dicendum erit, etiam illam illuminationem, esse non nisi judicium. Quod attinet ad illuminationem quæ repræsentat honestatem eliciendi auctus fidei, illa illuminatio sufficit si sit simplex apprehensio. Ratio quia si ad alia judicia naturalia, sufficit ut precedat simplex apprehensio naturalis, cur ad judicium supernaturale fidei, non sufficit simplex illa apprehensio. Potest tamen saltem in non exercitatis per auctus credendi, intervenire illuminatio, quæ sit judicium, quæ ipsa illuminatio

tio prout attendit ad motiva credibilitatis suo modo, potest dici clara, in quantum attendit suo modo ad veritatem primam, potest dici obscura: sicut & ipsa veritas prima obscurè testatur.

NOTO Quartò. Qualis sit processus illius illuminationis. Proponuntur motiva credibilitatis, quæ intellectus judicat esse evidentiæ; quia vero illa evidentiæ per ordinem ad imperium voluntatis, quod debet esse supernaturale, non est proportionata, subsequitur insimil illuminatio Spiritus S. dictans, esse honestum elici illud imperium, in circumstantia illorum motivorum credibilitatis, judicii que de illis, postea subsequitur imperium quod elicit voluntas imperando actum fidei, & simul etiam illuminatio Spiritus S. representat intellectui honestatem eliciendi illius actus, propter motivum, quod est veritas prima. Nam simpliciter voluntas non potest imperare actum talem, sine representatione rationis seu motivi, alias vellet intellectum moveri ad judicium sine motivo judicij, & hoc motivum representat illuminatio Spiritus S. de quo vide copiosius R. p. d. 14. S. 1.

NOTO Quinto. Non dari in nobis actu, habitum, per modum potentiae ad illam illuminationem Spiritus S. quia nullum est fundatum ponendi tales habitus: Sicut etiam in naturalibus non datur habitus qui sit cogitationum bona fortunæ. Unde producuntur ab intellectu, hic & nunc elevato. Sicut etiam pro judicio circa motiva credibilitatis, non datur ullus habitus, sed illud elicit intellectus, sicut & alios actus ex motivis evidentiis. An autem generari debeat postea habitus aliquis facilitativus, ad illud judicium de motivis credibilitatis, pender ex materia de Habitibus.

QUÆSTIO II.

De applicatione ad credendum per Imperium Voluntatis.

Sicut Volitio sequitur Intellectionem, ita applicatio per voluntatem, sequitur applicationem, quæ sit per intellectionem. De qua sit

DIFFICULTASI.

An actum fidei antecedere debeat Imperium Voluntatis?

DICENDUM est. Quod actum fidei, debeat antecedere actus voluntatis. Est communis apud Lug. d. 10. S. 1. Amicum d. 10. S. 5. Kon. d. 13. dub. 4.

PROBATUR Primò Auctoritate Trident. Sess. 6. can. 6. dicit homines disponi ad Justitiam, dum inquit excitati Divinâ gratiâ & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in

Deum, credentes, vera esse, qua Divinitus revoluta & promissa sunt. Similia habet Arausic. 2. can. August. tr. 26. in Joan. Multa inquit potest fare homo non volens, credere autem non potest nisi voluntas.

PROBATUR Secundò. Quando aliqua potentia non habet prærequisita ad agendum, si ergo, illorum prærequisitorum debet esse aliquid suppletivum, hoc ipso enim non est prærequisitum, si illo non posito, possit fieri actio, ut etiam ostendit Inductio. Sed intellectus ut assentientia certò, requirit evidentiam, ut etiam ostendit Inductio, & resolvitur in hoc principium; quia intellectus in assensu certo intendit veritatem, que non est nisi ratione principiorum, vel veritatis in se attractæ, quod utrumque evidentiam importat: Quia autem in motivo fidei, deest evidencia, debet esse aliquid illius suppletivum, hoc unde peti non potest, nisi à solo imperio voluntatis. Cum enim in se non habeat hoc complementum intellectus, ab alia potentia vindicare illud debet, quæ non alia, nisi voluntas.

PROBATUR Tertiò. Quia propter motivum probabile, cum in se certum sit, non assentientia certo intellectus, nisi accedat imperium voluntatis. Ergo & in præsenti idem dicendum: non enim minus una conditio requiritur ad assensum certum, quam alia.

OBJICITUR Primò. Non habet vim determinandi intellectum voluntas, quia illa determinatione intellectus extraheretur extra speciem sui objecti: extrahe autem extra speciem sui objecti non potest. Sequela autem probatur quia objectum intellectus est verum, voluntas autem non potest ponere, nec augere, veritatem objecti.

RESPONDE TUR. Non determinari intellectum à voluntate tenente se determinatione à parte objecti, hoc enim est solum verum, quod non adfert voluntas. Sed determinatione per modum inclinantis, impellentis, rogantis &c. Censet quidem Cajet. quod voluntas intellectus possit imperare assensum sine ullo motivo; sed hoc fallum esse, in superioribus etiam dictum.

INSTABIS. Ponamus proponi ab intellectu motiva credibilitatis evidencia, & non proponi ullus modo rationes in oppositum, adeoque non attendere intellectum ad rationem falsi, que posset subesse, cur tunc elici non poterit actus fidei, sine ullo imperio voluntatis.

RESPONDE TUR. Etiam non propositis illico modo rationibus in oppositum, requireret imperium voluntatis ad fidem: quia assensus nominis ipsius motivis credibilitatis, facilitatur per hoc, quia non ponuntur rationes in oppositum: sed ipsum motivum actus fidei, non adfert adhuc prærequisitam evidentiæ, quam depositum intellectus certo assentiens. Si non adfert illud prærequisitum, debet omnino quæ illius suppletivum, quod non aliud, nisi imperium voluntatis.

INSTAT

R. P.
TH: MŁOD
zia nowski
Tbi m. et Z:
D. VI
S